

**Läroarbldningen
Examensarbete
Hösten 2004**

SOCIAL REPRODUKTION

9:ors tankar om sitt val till gymnasieskolan

**Handledare:
Sven-Åke Nordström**

**Författare:
Ulrika Araldsson
Maria Kristoffersson**

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställningar	9
1.2 Undersökningsgrupp och genomförande	10
2. Tidigare forskning	12
2.1 Teoretiska utgångspunkter	12
2.2 Föräldrars påverkan	12
2.2.1 Social reproduktion	12
2.2.2 Socialgrupper	13
2.3 Valet till gymnasieskolan	14
2.3.1 Betygens roll	14
2.3.2 Teoretisk eller yrkesförberedande utbildning	15
2.4 Omgivningens påverkan	16
2.4.1 Socialisationsprocessen	16
2.4.2 Ungdomskultur	16
2.4.3 Kompisarnas roll	17
2.4.4 Medias roll	18
3. Metod	19
4. Resultat	21
4.1 Kategori 1: Yrkesinriktat val med fokus på lantbruk och hantverk	22
4.1.1 Föräldrarnas livssituation	22
4.1.2 Valet till gymnasieskolan	22
4.1.3 Omgivningens påverkan	22
4.1.4 Framtiden	23
4.1.5 Sammanfattning	23
4.2 Kategori 2: Yrkesinriktat val med fokus på omsorg och service	23
4.2.1 Föräldrarnas livssituation	23

4.2.2 Valet till gymnasieskolan	24
4.2.3 Omgivningens påverkan	24
4.2.4 Framtiden	25
4.2.5 Sammanfattning	25
4.3 Kategori 3: Teoretiskt val	26
4.3.1 Föräldrarnas livssituation	26
4.3.2 Valet till gymnasieskolan	27
4.3.3 Omgivningens påverkan	27
4.3.4 Framtiden	28
4.3.5 Sammanfattning	29
4.4 Kategori 4: Val på grund av intresse	29
4.4.1 Föräldrarnas livssituation	29
4.4.2 Valet till gymnasieskolan	30
4.4.3 Omgivningens påverkan	30
4.4.4 Framtiden	31
4.4.5 Sammanfattning	31
5. Diskussion	33
5.1 Föräldrarnas påverkan	33
5.2 Valet till gymnasieskolan	35
5.3 Omgivningens påverkan	37
5.4 Framtiden	39
5.5 Slutsatser	40
6. Sammanfattning	43

Käll- och litteraturförteckning

Bilaga 1, intervjumall

Bilaga 2, Martin

Bilaga 3, Andrea

Bilaga 4, Johanna

Bilaga 5, Karin
Bilaga 6, Lars
Bilaga 7, Maria
Bilaga 8, Martina
Bilaga 9, Niklas
Bilaga 10, Per
Bilaga 11 Ola
Bilaga 12 Malin
Bilaga 13 Nils
Bilaga 14 Linda
Bilaga 15 Måns
Bilaga 16 Susanne
Bilaga 17 Karl
Bilaga 18 Beatrice

Social reproduktion

9:ors tankar om sitt val till gymnasieskolan

Abstrakt

Vårt syfte med denna undersökning är att belysa niondeklassares val till gymnasiet samt vilka olika faktorer som påverkar dem. Fokus ligger på den sociala reproduktionen, omgivningens påverkan, samt ung-domarnas könstillhörighet. Vår forskningsfråga är: hur resonerar ungdomar när de väljer gymnasieprogram och vilka faktorer påverkar dem? Vi har valt den kvalitativa metoden, strukturerad intervju. Vårt resultat visar på flera signifikanta faktorer angående den sociala omgivningens påverkan på individen. Framförallt kan föräldrarnas yrke ses som en indikation på vad ungdomarna kommer att välja. Även kamratgruppen uppvisar starkt inflytande och står inte i opposition till föräldrarnas åsikter och värderingar. Det kan även sägas att yrkesvalet till stor del påverkas av könstillhörighet.

Nyckelord: Påverkan, socialisation, social mobilitet, social reproduktion, val till gymnasieskolan.

1. Inledning

Vi är två lärarstuderande som kommer att få behörighet att arbeta både i grund- och gymnasieskolan. På grund av detta kände vi att vi ville göra en undersökning som berörde båda skolformerna. Under vår praktiktid har vi alltmer insett hur viktig hemmiljön och föräldrarna är för eleven. Uppväxtmiljön påverkar ungdomarnas syn på studier och framtida yrkesval. Vårt mål med den här undersökningen är att ta reda på hur ungdomar resonerar angående sina studier och framtid. Genom att få större insyn i ungdomarnas tankevärld hoppas vi att vi ska utvecklas som lärare. Förhoppningsvis blir vi bättre lärare om vi vet lite mer om vilka faktorer som spelar in när våra framtida elever funderar över sitt yrkesval. Under 80- och 90-talet genomfördes en hel del olika empiriska arbeten på vårt valda område, social reproduktion. Att samhället har förändrats kan nog alla vara ense om, frågan blir då om dessa undersökningar fortfarande är giltiga eller om utgångspunkten för dessa studier förändrats. Vi har dock valt att utgå från undersökningen *Skola – fritid – framtid*, där konstateras att den sociala reproduktionen är mycket svår att bryta.¹

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att belysa hur ungdomar resonerar när de ska välja gymnasieprogram. Hur diskuteras valet med föräldrarna och i vilken utsträckning går ungdomarna i mammas och pappas fotspår? Hur stort inflytande har kamraterna? Påverkar media ungdomarnas yrkesval? Hur ser ungdomarna på sin framtid? Vi vill även titta på faktorer som kulturell och social bakgrund samt könstillhörighet; faktorer vilka genom tidigare forskning ansetts i hög grad påverka niondeklassarnas val. För att lyckas med detta anser vi det även vara av stor vikt att reda ut begreppet kultur, vad menas vid tal om en specifik ungdomskultur, vilka uttryck tar sig denna och hur påverkas barn och ungdomar av den? I fokus för vår undersökning kommer sammanfattat den sociala reproduktionen att undersökas. Med social reproduktion menas att intressen och socialklass överförs mellan föräldrar och deras barn.

En annan för oss mycket viktig aspekt blir huruvida och i vilken utsträckning gruppträck påverkar individen och om kamrattrycket står i kontrast till den sociala reproduktionen. Dessa blir våra delfrågor som leder fram till vår konkreta forskningsfråga: Hur resonerar ungdomar när de väljer gymnasieprogram och vilka faktorer påverkar dem?

¹ Jönsson m.fl., (1993)

1.3 Undersökningsgrupp och genomförande

Utifrån undersökningen i *Skola – fritid – framtid*⁸, valdes informanterna ut. I denna undersökning har man intervjuat ungdomar i tre olika kommuner, däribland en småstad som kan motsvara den av oss undersökta. Vi utgick även från C-uppsatsen *Social snedrekrytering till högre utbildning*¹⁰ där undersökaren kom fram till att arbetarklassungdomar sällan söker sig till högre utbildningar. Materialet består av intervjuer inhämtade från elever i skolår nio som just nu gör sitt gymnasieval. Det bör även nämnas att eleverna självmant tagit initiativet att delta i undersökningen, detta kan kanske påverka utfallet.

Tidigare har vi nämnt att vi även kommer att intressera oss för könstillhörighetens påverkan på ungdomarnas val, varvid det blev av stor vikt att få en könsmissig spridning i materialet. Till en början genomfördes nio stycken intervjuer. Efter att vi bearbetat materialet fann vi att stoffet var för tunt varpå vi genomförde ytterligare åtta intervjuer. Det totala antalet undersökningspersoner som valts ut uppgår alltså till 17 ungdomar. Den könsmissiga spridningen blev åtta pojkar och nio flickor. Att undersökningen genomförts i två omgångar tror vi inte påverkat resultatet nämnvärt, eftersom dessa genomfördes på samma plats och under liknande former. Namnen vi använder på eleverna är fingerade och har inga likheter med de verkliga namnen.

Ungdomarnas bakgrund och livsvillkor är varierande. Vissa av dem bor inne i det centrala samhället, vilket kan betecknas som en småstad, kommunen har strax över 10.000 invånare. Andra bor utanför tätbebyggt område. Av kommunens befolkning bor ca hälften utanför centralorten. Generellt sett kan sägas att denna kommun har en tydlig arbetarbakgrund, där det finns mycket jordbruks-, verkstads- och byggnadsarbeten. Majoriteten av företagen på orten är enmans- eller fåmansföretag och 40 % av dessa härrör från jordbruket. I vårt undersökningsmaterial är spridningen jämn mellan familjer med akademisk bakgrund och familjer med arbetarbakgrund. Uppgifterna är tagna från kommunens hemsida, men av sekretessskäl kan vi ej avslöja källan.

⁸ Jönsson m.fl., (1993)

¹⁰ Jönsson, M., (1996)

På grund av praktiska skäl, framförallt geografiska genomfördes intervjuerna endast av Ulrika. Materialet spelades in på band, detta då risken att missa något minimerades. Som tidigare nämnts använde vi oss av den hårt strukturerade intervjun, detta i sin tur ledde till att intervjuerna inte uppgick till mer än 10 min per styck. Undersökningen genomfördes på den aktuella högstadieskolan där eleverna befann sig. Lärarna hade ordnat ett specifikt rum för just detta ändamål. För att undersökningsdeltagarna inte skulle känna sig underordnade användes ett lugnt och behagligt rum, där interiören bestod av soffor och soffbord.

2 Tidigare forskning

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Vi tror, i enlighet med socialpsykologin, att ungdomar, och för övrigt alla människor, är starkt påverkade av sin omgivning, alltså sina kamrater, föräldrar, idrottsklubbar, grannar, media och så vidare. Det är i denna inriktning vi hämtar vår teoretiska utgångspunkt. Även Pierre Bourdieus inom det kultur- och utbildningssociologiska perspektivet talar om livsstilar och livsstilarnas rum. En livsstil innehåller faktorer som passar ihop, detta gäller även sociala handlingar. ”De val vi gör är med andra ord mycket relaterade till det sätt på vilket våra existensbetingelser har format oss.”¹¹ Bourdieu beskriver även socialgrupper på samma sätt. De olika livsstilarna gör att det finns en distans mellan olika socialgrupper som leder till olika framtida möjligheter och livsvillkor. Härigenom faller det sig också naturligt att anta ett angreppssätt som fokuserar på *social konstruktivism*. Även om detta är ett mycket brett begrepp fokuserar forskarna här på det ovan nämnda, det som omger individen och relationer mellan individer. (Då Marton och Booth tydligt förklarat vad denna inriktning står för har deras förtydligande använts, det skall dock klargöras att dessa forskare inte är socialkonstruktivister.)¹²

2.2 Föräldrarnas påverkan

Som tidigare nämnts anser vi det av stor vikt för oss att undersöka den yttre påverkan som sker på individen. I detta avsnitt beskriver vi hur föräldrarna kan påverka ungdomarnas val till gymnasieskolan. Vi reder ut begrepp som social reproduktion och social mobilitet under punkt 2.2.1. Vidare under punkt 2.2.2 tittar vi närmare på begreppet socialgrupper.

2.2.1 Social reproduktion

Begreppet social reproduktion innebär att de ungdomar som växer upp i arbetarhem blir arbetare och de ungdomar som har föräldrar med akademisk utbildning väljer att bli akademiker. Det betyder att det blir en reproduktion av socialklass och att barnen stannar i samma sociala skikt som föräldrarna.¹³ Det finns naturligtvis undantag men när forskare analyserar reproduktion ser de på socialklassen som en helhet.

¹¹ Jönsson m.fl., (1993) s. 25

¹² Marton & Booth, (2000), s. 28

¹³ Jönsson m.fl., (1993), s. 23

Idag talas det mycket om individualisering och globalisering, men gäller detta det stora flertalet ungdomar? Många hittar trots detta sin livsstil i hembygden och i den egna föräldrakulturen? Banden till hembygden är troligtvis starkare på landsbygden än i storstaden, det är stor sannolikhet att sonen ärver sin pappas motorintresse och väljer fordonsprogrammet.¹⁴ En viktig orsak är förmodligen det begränsade utbudet i den mindre staden. Ungdomarna har inte samma möjlighet att hitta andra intressen utanför hemmet. Säljö menar att individen, utifrån tidigare erfarenheter, medvetet eller omedvetet, handlar utifrån de krav och önskingar som uppfattas komma från omgivningen, samt att han/hon handlar olika i olika situationer. Kortfattat innebär hans synsätt alltså att mänskliga handlingar är situationsbaserade.¹⁵

Ett begrepp som även används är social mobilitet, vilket innebär att ett socialgruppsbyte sker t.ex. från arbetarklass till medelklass. Denna förflyttning har försämrats de senaste 20 åren. Vad kan detta bero på? Kanske är det så att förr var ungdomar mer inställda på att *bli* något, idag är de mer inställda på att *vara*. Vi kritiserar ofta skolan av igår men den lyckades bättre med att föra arbetarungdomar vidare mot högskolan.¹⁶ Mycket ligger nog i vår ändrade syn på framtiden. Förr tyckte man att livet började *efter* utbildningen men idag vill vi leva i *nuet* för vi vet inte hur länge det kommer att vara.¹⁷

2.2.2 Socialgrupper

Det kan tyckas omodernt att tala om socialgrupper i dagens samhälle men när undersökningar ska genomföras är det ett vanligt förekommande begrepp. De flesta människor tycker inte om att bli stämplade med en viss etikett och man bör vara medveten om att detta kan vara ett känsligt område. Det har emellertid skett en utjämning mellan grupperna. Skillnaderna mellan socialgrupp I, II, III är inte lika tydliga idag som de har varit. Men eftersom vi i vår undersökning vill ta reda på om det förekommer social reproduktion finner vi det nödvändigt att använda begreppet socialgrupp.

De huvudprinciper som använts vid klassificering av socialgrupp är *mätning av yrkesstatus*, det vill säga rangordning av ett antal yrken. Även en *uppskattning av yrkesstatus med hjälp av en orsaks- och effektsindikator* kan göras. Då tittar forskaren på kopplingen mellan utbildning, yrkesstatus och inkomst. Ett tredje alternativ är att undersökaren gör en *mätning av social status*. Då kompletteras yrkestillhörigheten med andra variabler som till exempel förmögenhet,

¹⁴ Lalander & Johansson, (1999), s. 128

¹⁵ Säljö, R. (2000), s. 128 ff.

¹⁶ Frykman, (1998), s. 38

¹⁷ Ziehe, (1993), s. 66 f

bostadsförhållande, politiskt inflytande eller fritidsaktiviteter. Det fjärde alternativet är att individen får göra en *självskattning av social status*. Det innebär att informanterna själva får placera sig i den socialgrupp de anser sig tillhöra.¹⁸

Tillförlitligheten med de olika metoderna kan variera. I vår undersökning är vi, som tidigare nämnts, framför allt intresserade av att titta på yrkesval och social reproduktion.

2.3 Valet till gymnasieskolan

Att betyget kan fungera som en stark påverkan tror vi är mycket möjligt. Under punkt 2.3.1 tar vi därför upp olika teorier om vilken roll betygen kan spela när ungdomarna ska välja gymnasieprogram. Därefter under punkt 2.3.2 följer en kort historisk tillbakablick på hur dagens teoretiska och yrkesinriktade program vuxit fram.

2.3.1 Betygens roll

När ungdomar ska välja gymnasieutbildning spelar betygen en viktig roll eftersom det är med sitt genomsnittsbetyg från grundskolan man söker. Har individen höga betyg har hon/han större valmöjlighet när det gäller att välja utbildning. Det har visat sig i undersökningar att social bakgrund och könstillhörighet har stor betydelse. Flickor har i genomsnitt bättre betyg än pojkar och det finns fler lågpresterande pojkar bland arbetarklassungdomar.¹⁹

Det har skrivits en hel del angående den sociala bakgrundens påverkan på ungdomars studieresultat. I Skolverkets rapport 170, påpekas föräldrars utbildningsnivå som en tydlig faktor till elevers prestationer. Framförallt visar undersökningen att barn till akademiker generellt sett har högre betyg och att hemkulturen överensstämmer bättre med skolkulturen. Det blir lättare för barnen att tillgodogöra sig undervisningen eftersom språk med mera passar in i deras, sedan tidigare, invanda kulturmönster. Till föräldrarnas utbildningsnivå räknas även deras engagemang i barnens skolarbete. Dessa bakgrundsfaktorer sägs motsvara 60% av variationen i elevresultaten. Andra faktorer man valt att diskutera är betydelsen av barnets könstillhörighet, invandrarbakgrund och lärarledda timmar men ingen av dessa faktorer uppvisade så stor påverkan på genomsnittsbetyget som den ovan nämnda.²⁰

Det kan till och med vara så att man med hjälp av betyget, statistiskt, kan förutse den framtida utbildningsnivån och inkomsten. Björklund m.fl. (2003) beskriver en undersökning som gjordes på inkomstskillnaden mellan elever som hade betyget 2 respektive 5 i matematik i

¹⁸ Svensson, A, (1999), s. 4.f

¹⁹ Jönsson m.fl., (1993), s. 43

²⁰ Skolverkets rapport nr 170 (1999) s. 22, 44 f.

sjätte klass visades att skillnaden i inkomst vid vuxen ålder låg på cirka 20 %. Undersökningen visade även att de som hade betyget 5, jämfört med dem som hade betyget 3, kom med 45% större sannolikhet att genomgå en universitetsutbildning. Denna undersökning kanske visar en förenklad bild av verkligheten men det är tydligt att betygen kan ses som en prognos om framtida inkomst och utbildning.²¹

I Jönssons uppsats *Social snedrekrytering till högre utbildning?* resoneras kring huruvida dessa skillnader i betyg och livschanser uppkommer genom föräldrarnas, skolans och samhällets inställning till individen. Det blir en form av en självuppfyllande profetia, om omgivningen ser mig som låg- medel- eller högpresterande är sannolikheten stor att jag lever upp till förväntningarna. Detta är en alternativ förklaring till den sociala reproduktionen.²²

2.3.2 Teoretisk eller yrkesinriktad utbildning

Som tidigare nämnts grundläggs val till vidare utbildning redan i grundskolan. Det sker oftast redan i tretton – till femtonårsåldern via betyg och tillval. Utbudet av gymnasieutbildningar och dess antagningspoäng påverkar säkerligen skolprestationen i slutet av grundskolan. Ett återkommande tema i skoldiskussionen, historiskt sett, har varit vikten av att yrkesutbildningar finns. Det var inte möjligt att alla med studiebegåvning skulle slussas in på teoretiska utbildningar. Under den första halvan av 1900-talet ville politikerna höja statusen på yrkesutbildningarna och få medelklassungdomar med praktisk läggning att välja dessa. Men det var inte förrän 1971 som en markant statushöjning skedde, då gjordes alla linjer två – åriga och antalet teoretiska ämnen ökades. Efterhand blev de praktiska linjerna med hjälp av komvux en framkomlig väg till högskolan.²³

Syftet med den nya gymnasieskolan (Lpf 94) var att utjämna skillnaderna mellan teoretiska och praktiska utbildningar, det skulle ske en samordning. Vad blev resultatet av detta? På de flesta skolor visar det sig att det fortfarande finns en skarp gräns mellan yrkesinriktade och teoretiska utbildningar. Lärare från på de praktiska och de teoretiska utbildningarna umgås oftast inte, inte eleverna heller. Det är fortfarande en stor skillnad mellan social bakgrund, betygsnivå och könstillhörighet.²⁴

²¹ Björklund m.fl. (2003) s.117

²² Jönsson, (1996) s. 7 f. Se även not 10

²³ Eriksson, (1993) s.249

²⁴ Helldin, (2002), s.47

2.4 Omgivningens påverkan

Förutom föräldrar och betyg finns säkerligen andra faktorer som påverkar ungdomar i hög grad. I detta avsnitt tittar vi närmare på den övriga omgivningens påverkan. Vi utreder begrepp som socialisationsprocessen under punkt 2.4.1 och ungdomskultur under 2.4.2. Vidare beskriver vi hur inflytande från kamrater kan se ut under punkt 2.4.3 och slutligen tar vi upp medias roll under 2.4.4.

2.4.1 Socialisationsprocessen

Redan som nyfödd startar människans socialisationsprocess. Genom detta införs föräldrarnas och den resterande omgivningens tro, normer och värderingar i barnets medvetande. Vi lär oss att skilja mellan rätt och fel samt följa oskrivna lagar som existerar människor emellan, samt i vilka situationer dessa är tillämpbara. Enligt socialpsykologin har vår omgivning allra mest inflytande över oss som individer, dessa forskare förespråkar alltså det sociala arvet framför det genetiska.²⁵

Denna process upphör aldrig. I takt med att vi och samhället utvecklas omprövas också våra sociala och moraliska referensramar. Den period då detta tydligast sker är i tonåren.

Säljö's sociokulturella perspektiv förespråkar detta synsätt. Detta perspektiv kan kortfattat förklaras med att ”det handlar om hur människor tillägnar sig och formas av deltagande i kulturella aktiviteter och hur de använder sig av de redskap som kulturen tillhandahåller”. När man talar om utveckling menar man att det är ”en socialisation in i en värld av handlingar, föreställningar och samspelelmönster”²⁶. Det skapas alltså en form av kollektiv kunskap som tar vårt vetande mot ständigt nya vidder. Trots att människan rent biologiskt inte har de bästa förutsättningarna lyckas vi genom våra kollektiva verksamheter nå fantastiska resultat. Denna syn på utveckling är alltså kontextbaserad. Härigenom ges möjligheten att förklara kulturella och samhällsliga olikheter.²⁷ Ett generellt synsätt på lärande, menar Säljö, handlar ”om vad individer och kollektiv tar med sig från sociala situationer och brukar i framtiden”.²⁸

2.4.2 Ungdomskultur

Ungdomen, även kallad adolescensen infaller mellan 14 och 18 års ålder och motsvarar ett stadium mellan barndom och vuxenliv. Det är en period som kännetecknas av ett frigörelsebehov, som individ testar och reflekterar man över sina egna åsikter, förmågan till ett

²⁵ Shaffer, D, (2000)

²⁶ Säljö, R. (2000), s. 68

²⁷ Säljö, R. (2000), s. 11 ff.

²⁸ Säljö, R. (2000), s. 13

abstrakt tänkande börjar även uppträda. Dessutom funderar man, i förhållande till föräldrarna, kompisarna och den egna sexuella utvecklingen, kring den egna identiteten.²⁹

Många gånger upplevs adolescensen som en förvirrad tid. Ungdomarna vet inte var de passar in och kanske söker de sig till annorlunda ungdomsgrupper, så kallade motkulturer/subkulturer, vilka tillfälligt fokuserar på revolt mot ”kärnsamhället”. Majoriteten av individerna återanpassar sig dock till samhället när de blivit lite äldre.³⁰

Det finns många olika definitioner på begreppet kultur. Jönsson m.fl. menar att:

Ungdomskultur kan ... sägas omfatta ungdomars livsmönster, värderingar, tankeformer, föreställningar och handlingar men också de kulturprodukter som är skapade av ungdomar och/eller som riktar sig till ungdomar.³¹

Även om man generellt kan säga att dessa livsmönster delas av majoriteten av dagens ungdomar är det ändå av stor vikt att vara medveten om att gruppen består av individer med olika personligheter, värderingar och möjligheter. Trots detta är alla ungdomar i ungefär samma skede av livet, de genomgår liknande psykisk, fysisk och social utveckling och försöker finna sin plats i vuxenlivet. Inom denna stora grupp finns självklart andra mer specifika grupper som de unga tillhör. I dessa, till storleken, mindre grupper formas mycket av individernas identitet.³²

2.4.3 Kamraternas roll

Vilken roll spelar kamraterna när det gäller att välja gymnasieprogram? Kamratgruppen ses av de flesta ungdomar som en frizon från krav och förväntningar. Här kan man slappna av och vara sig själv. Föräldrar och lärare ställer krav och förväntar sig prestationer. I kamratgruppen kan man släppa loss sin kreativitet och hitta sin egen stil och identitet. Eftersom gruppen ger en styrka väljer man att följa dess vilja, på så sätt stärks bilden av kollektivet. Det behöver inte vara så att individen är rädd för gruppens bestraffning utan genom att göra som andra i gruppen stärker han/hon sin identitet.³³

Det har visat sig i ett flertal studier att utbildningsplaner påverkas av majoritetsgruppen i den ort individen växer upp i.³⁴ Orsakerna till detta kan vi bara spekulera runt. Om det är

²⁹ Carlberg, G. (1998), s. 312 ff.

³⁰ Jönsson m.fl., (1993), s. 21 f.

³¹ Jönsson m.fl., (1993), s. 21

³² Lalander & Johansson, (1999), s. 11 f.

³³ Lalander & Johansson, (1999), s. 45, 53

³⁴ Jönsson m.fl., (1993), s. 74

många som väljer en utbildning är det lätt att påverkas. En förklaring kan vara att det finns fler arbetstillfällen inom det område som ungdomarna väljer. Men för många av ungdomarna är det nog så att de vet vad de har men inte vad de får. Om de har en stark gemenskap i gruppen kan det leda till att de försöker påverka varandras gymnasieval. Gruppmedlemmarna är förmodligen rädda för att tappa kontakten med sina nuvarande kamrater om de inte väljer samma program.

2.4.4 Medias roll

Är media en faktor som påverkar ungdomar när de ska välja utbildning? Lalander och Johansson tar upp medias roll i *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Som exempel använder de Coupland och Ziehe. I början av nittioalet kom Coupland ut med sin debutroman *Generation X*. I boken beskriver Coupland ett gäng ungdomar som lever genom sina medieupplevelser. De är individualister och egoister. De vill inte tillhöra någon särskild grupp, det värsta skulle vara att bli en i den tråkiga grå massan. I deras värld är inte relationer till vänner och familj viktiga. Istället är det mediepersoner och konsumtionsföremål som är heliga. Det är en flytande, sökande identitet som ständigt förändras. Ziehe är inne på samma spår. Han använder begreppet *kulturell friställning*, med det menar han att ungdomar idag inte bryr sig så mycket om vad föräldragenerationen säger. De skapar sig en egen identitet med hjälp av varandra och media.³⁵

En annan förändring som har skett under de senaste tio åren är Internets utbredning. Här kan ungdomar ta del av hur mycket information som helst. De kan knyta kontakter med andra utan att avslöja sin identitet. Ungdomarna kan bilda nätgrupper med andra likasinnade och på så sätt finna gemenskap. Det kan bli som en kompensation för ungdomar som har det besvärligt socialt, de skaffar sig vänner på "nätet". Man kan också se det som en flykt från verkligheten, tiden flyger iväg när de sätter sig vid datorn.

I dagens TV-utbud finns det massor av gör-det-självt program. Det tillkommer ständigt fler program om inredning, trädgårdsskötsel, sömnad och pyssel. Det är populärt att vara händig och kunna fixa hemma. Påverkar dessa TV-program ungdomar när de ska välja gymnasieprogram?

³⁵ Lalander & Johansson, (1999), s. 122-24

3 Metod

Då vårt huvudsakliga intresse ligger i att undersöka hur ungdomar tänker och resonerar kring sitt gymnasieval faller det sig naturligt att vi använder oss av en kvalitativ metod, intervju. Det är inte den egentliga sanningen (om det nu finns någon) som är av intresse utan en belysning av försökspersonens egen livsvärld. Förhoppningsvis kan vi genom detta tillvägagångssätt nå en betydligt mer nyanserad bild av elevernas tankar samt vilka faktorer som påverkar dessa.

När man utför en intervju kan det finnas skillnader i struktureringsgrad. Intervjun kan vara mer eller mindre öppen. I en öppen intervju får informanten tala fritt och utveckla sin tankar kring en öppen fråga. Motsatsen är den helt strukturerade intervjun då informanten svarar på i förväg formulerade frågor med givna svarsalternativ, mer likt ett frågeformulär.³⁶ Vi har valt den hårt strukturerade intervjumetoden, vilket innebär att informanterna svarar på våra i förväg konstruerade frågor.³⁷ Frågorna är av den typ som skulle kunna användas i en enkät och svaren vi fick av informanterna är inte så omfattande. Anledningen till att vi inte använde enkät var att vi ville undvika att informanterna lät bli att svara på frågorna; om någon kände sig osäker på vad vi ville veta kunde vi direkt förtydliga oss. När vi i intervjun säger berätta om..., ska det endast ses som en inledning till de kommande frågorna.

Säljö nämner i *Lärande i praktiken* vissa problem med intervjun som undersökningsmetod, som även vi är medvetna om. Den information vi får fram genom intervjuer påverkas i hög grad av situationen och kontexten som den intervjuade befinner sig i. Möjligtvis korrigerar försökspersonerna sina svar efter vad de tror är lämpligt att säga samt kanske vissa detaljer glöms bort under press.³⁸ För den som intervjuar finns även risken att kroppsspråket misstolkas och att undersökaren tillskriver personerna egenskaper och yttringar som egentligen inte existerar.

Som tidigare nämnts är vi framför allt intresserade av att titta på yrkesval och social reproduktion. I våra intervjuer med ungdomarna kommer vi inte att kunna undersöka föräldrarnas utbildning, inkomster eller eventuell förmögenhet till exempel. Vi kommer enbart att ta reda på föräldrarnas yrke och utifrån det indela och analysera ungdomarnas svar i fyra, utav oss konstruerade, kategorier, yrkesinriktat val med fokus på lantbruk och hantverk, yrkesinriktat val med fokus på omsorg och service, teoretiskt val och val på grund av intresse. Dessa kategorier uppkom under arbetets gång och kan därigenom betraktas som ett resultat,

³⁶ Lantz, A. (1993) s. 17

³⁷ För att se intervjumallen samt ungdomarnas svar se bilaga 1-10

³⁸ Säljö, R. (2000) s. 115 f.

varvid fullständig information angående kategoriernas innehåll är placerat under kapitel 4, resultat.

4 Resultat

Då vår information hade inhämtats och till viss del bearbetats utkristalliserades fyra, för oss tydliga indelningskategorier. Här nedan följer en närmre presentation av dessa, utav oss konstruerade, kategorier:

- **Kategori 1: Yrkesinriktat val med fokus på lantbruk och hantverk**

Yrkesinriktade val i direkt anknytning till vad föräldrarna arbetar med. De väljer att följa i sina föräldrars fotspår. De umgås även med likasinnade, de har kamrater som ska välja samma program. Yrket de väljer innebär en speciell livsstil som de redan lever i tillsammans med sina föräldrar. De känner sig trygga med sin identitet och anser sig inte vilja bryta familjetraditionen. Media kan ha påverkat deras yrkesval eftersom denna typ av yrken visas ofta på TV.

- **Kategori 2: Yrkesinriktat val med fokus på omsorg och service**

Yrkesinriktat val med nära anknytning till vad föräldrarna arbetar med. De väljer att arbeta med omsorg precis som sina mödrar. De känner sig tvingade att gå i gymnasieskolan på grund av att de ska få arbete och högre lön. De har kamrater som ska välja samma program. De är troligtvis ganska bundna vid hemorten och har inga planer på att flytta därifrån. En viss skoltrötthet verkar finnas men de ser realistiskt på framtiden och tror att de kommer att trivas med sina arbeten.

- **Kategori 3: Teoretiskt val**

Teoretiskt val till gymnasieskolan med föräldrar som har högskoleutbildning eller motsvarande hjälp hemma med läsläsning. De har planer på att läsa vidare efter gymnasiet och är inte lika bundna vid hemorten. De kan tänka sig att flytta för att läsa vidare på högskolan. De kan inte riktigt definiera vad de vill arbeta med i framtiden men de vet ungefär inom vilka områden det kommer att bli.

- **Kategori 4: Val på grund av intresse**

Valet till gymnasieskolan görs för att informanten vill skaffa sig ett speciellt yrke utifrån sina egna intressen men detta betyder inte att föräldrarna inte är inblandade i yrkesvalet. Det kan vara via föräldrarna de har kommit i kontakt med sina drömyrken. De har dessutom vänner som ska välja samma gymnasieprogram. Media kan också ha påverkat deras yrkesval, denna typ av yrke visas ofta på TV.

Genom denna kategorisering tror vi att mönster och tendenser tydligare kan åskådliggöras, att vi lättare kan spåra konstllhörighetens, föräldrarnas och omgivningen påverkan på individen. Resultatet kommer, under detta kapitel, löpande redovisas utifrån dessa kategorier.

4.1 Kategori 1: yrkesinriktat val med fokus på lantbruk och hantverk

4.1.1 Föräldrarnas livssituation

Niklas föräldrar har bondgård, han anser att detta är en dygnet runt sysselsättning och att familjen härigenom inte har tid med några fritidsaktiviteter. Niklas säger att föräldrarna tycker att han har gjort ett bra val till gymnasieskolan, lantbruksgymnasiet, eftersom han får lära sig ännu mer om lantbruksskötsel.

Lars mamma arbetar på kontor och pappa har egen snickerifirma. På fritiden motionerar mamman och pappan ägnar sig åt huset eller arbetet. Lars säger att föräldrarna tycker att det är viktigt att han söker till gymnasiet och han tror att de är glada över hans val, byggprogrammet.

Som nämnts under metodavsnittet tenderar denna grupp av elever att vandra i sina föräldrars fotspår, detta syns tydligt på informanternas svar. Det framkommer även att ungdomarna i denna kategori uppfattar det som om föräldrarna är glada och nöjda över deras val till gymnasiet.

4.1.2 valet till gymnasiet

Niklas ska välja lantbruksgymnasiet för att lära sig mer om hur man sköter en gård. Lars väljer byggprogrammet eftersom han anser att det är bra med utbildning och vill arbeta i sin pappas snickeriföretag efter utbildningen. I denna kategori kan vi tydligt se att individerna har ett klart mål och syfte med sina studier.

4.1.3 Omgivningens påverkan

Niklas tycker inte att han har blivit påverkad av kompisarna när han gör sitt gymnasieval. Han har en kamrat som ska välja samma program, lantbruksgymnasiet, de andra ska välja fordonsprogrammet.

Lars tror inte att han har blivit påverkad av någon av kamraterna när han väljer byggprogrammet, en kamrat ska välja byggprogrammet och en fordonsprogrammet. Lars nämner skämtsamt att ”Johnny och Mathias från Room service” kanske har påverkat hans val.

Även om personerna i denna kategori inte tror sig påverkas av sin omgivning har de ändå någon i bekantskapskretsen som skall välja samma inriktning. De umgås troligtvis med kompisar som har samma intressen, detta är något som kanske förstärker övertygelsen om det rätta yrkesvalet.

4.1.4 Framtiden

Niklas ska ta över sina föräldrars gård, han tycker att det ska bli arbetsamt men roligt.

Lars ser sig själv som snickare i framtiden: ”det är roligt att jobba med nävarna, dessutom ska jag ju jobba i fars företag”.

För dessa personer finns det inget tvivel inför framtiden, de vet precis vad de skall syssla med efter skolans slut, de skall arbeta vidare i familjeföretagen.

4.1.5 Sammanfattning

Informanterna i denna kategori, Niklas och Lars, följer alltså den sociala reproduktionen. Niklas ska ta över sina föräldrars gård och Lars ska arbeta i sin pappas snickeriföretag. Yrkesvalet innebär en speciell livsstil. Framförallt jordbruket tar mycket tid och Niklas anser att det inte finns någon fritid. Lars säger också att hans pappa snickrar mycket på sin fritid vilket innebär att hans yrkesval även är en livsstil.

Det som är utmärkande för denna kategori är deras trygga identitet, de är övertygade om att de ska arbeta vidare med samma yrke som sina föräldrar. De har inga planer på att läsa vidare efter gymnasieskolan, de har arbete som väntar. I vilken mån TV har påverkat deras val är svårt att säga men Lars nämner ett inredningsprogram. Vad gäller könstillhörighet är det som synes endast pojkar som tillhör denna kategori.

4.2 Kategori 2: Yrkesinriktat val med fokus på omsorg och service

4.2.1 föräldrarnas livssituation

Johannas föräldrar är skilda, hon träffar inte sin pappa och mamman arbetar på ett äldreboende. Johanna vet inte vad hennes mamma tycker om gymnasievalet, barn och fritidsprogrammet, men tror att hon är nöjd.

Martinas Pappa är målare och mamma är undersköterska. På fritiden spelar pappan fotboll och mamman ägnar sig åt konstnärlig verksamhet. Martina säger att föräldrarna tycker att skolan är viktig och att det är bra att Martina ska gå på gymnasiet, vård och omsorgsprogrammet.

Lindas mamma arbetar på Försäkringskassan och pappan arbetar på en VVS-firma. Föräldrarna motionerar lite på fritiden och pappan hjälper släktingar med renovering. Linda uppskattar att båda föräldrarna hjälper barnen med läxorna. Linda tycker att det har varit svårt att välja program därför har de diskuterats ganska mycket hemma. Hon har även besökt SYO-konsulenterna på skolan tillsammans med sin mamma. Linda säger att hon tror att föräldrarna är nöjda med hennes slutgiltiga val, handels- och administrationsprogrammet.

Trots varierande livssituationer hos föräldrarna har alla informanterna i denna kategori någon förälder som arbetar inom det område de själva tänkt sig arbeta inom. Framförallt verkar det vara mammornas yrken som reproduceras.

4.2.2 Valet till gymnasiet

Johanna väljer barn- och fritidsprogrammet, hon känner sig tvungen att gå på gymnasiet för att kunna få ett arbete.

Martina ska välja vård- och omsorgsprogrammet, hon arbetar extra på äldreboende och trivs bra förutom med lönen. Om hon har utbildning får hon bättre betalt och har möjlighet att läsa vidare till sjuksköterska i framtiden.

Linda ska välja handels- och administrationsprogrammet. Hon tycker att det är ganska roligt att gå i skolan och inser att det är nödvändigt för att kunna få arbete.

Det syns tydligt att denna kategori av ungdomar känner ett visst tvång inför sina gymnasiestudier. Detta kan bero på skoltrötthet eller är det kanske endast språkbruket som motsäger flickornas riktiga intentioner med sin skolgång.

4.2.3 Omgivningens påverkan

Johanna tycker att kamraterna till viss del har påverkat gymnasievalet, barn och fritidsprogrammet. När de pratar om vad de ska välja försöker de ibland övertala varandra. Två av hennes kamrater ska välja samma program som hon och en ska välja vård och omsorgsprogrammet.

Martina tror att kamraterna påverkar varandras val. ”Det känns roligare om det är någon man känner som ska gå samma.” En kompis ska välja estetiska programmet, alla andra ska välja samma som hon, vård och omsorgsprogrammet. Martina tror även att hennes arbetskamrater på äldreboendet har påverkat henne. ”Det är roligt att höra att man är duktig.” Linda tror inte att kamraterna har påverkat hennes gymnasieval eftersom hennes närmaste kamrater ska välja naturvetenskapliga programmet.

Förutom Linda verkar det som om denna kategori ungdomar är påverkade av varandra till ganska hög grad.

4.2.4 Framtiden

Johanna tror att hon kommer att arbeta med barn i framtiden, eventuellt på dagis, eftersom hon tycker om barn.

Martina ser sig själv arbeta som undersköterska eller sjuksköterska i framtiden eftersom hon tycker att det är roligt och många tycker att hon är duktig på det.

Linda tror att hon kanske kommer att få arbete på ett företag som hon har arbetat extra på. Hennes moster ordnade arbetet till henne i växeln och trivdes bra där. Linda vet även att det kommer att bli pensionsavgångar i framtiden på företaget så hon är hoppfull om att få arbete där.

Alla av informanterna har en positiv syn på framtiden. De verkar ha klart för sig vad de vill syssla med och verkar vara nöjda med den yrkesframtid de har framför sig.

4.2.5 Sammanfattning

Denna kategori informanter består endast av flickor. Föräldrarnas påverkan är även inom denna kategori påtaglig. Johanna, Martina och Linda väljer alla i enlighet med föräldrarnas existerande yrken. Mammorna arbetar inom omsorgs- och serviceyrken. Döttrarna kommer att välja samma bana. Det som skiljer dem från kategori 1 är att de inte är lika nöjda med sin tillvaro. De känner sig tvingade att gå i gymnasieskolan, dels för att få ett arbete men också för att få bättre betalt. En bidragande orsak till att de väljer yrkesinriktat är troligtvis att de är skoltrötta och inte vill läsa på högskolan inom den närmsta framtiden. Men Martina nämner att hon kan tänka sig att läsa till sjuksköterska ”om skoltröttheten går över”.

I denna kategori verkar även kamrattrycket vara som starkast, det sker till och med övertalning. Informanterna nämner inte heller att de vill flytta på sig geografiskt vilket gör att vi kan anta att de är ganska bundna vid hembygden, familjen och vännerna. Relationer verkar vara viktigt för flickorna som alla vill arbeta i kontakt med människor. Trots att de upplever sin nuvarande situation relativt negativ har de ändå en positiv syn på framtiden. De ser framemot att få arbeta med yrken och arbetsuppgifter de trivs med och verkar vara nöjda med detta.

4.3 Kategori 3: Teoretiskt val

4.3.1 Föräldrarnas livssituation

Pers pappa är arbetslös, han var tidigare anställd på en verkstad, och mamma arbetar på ICA. På fritiden arbetar pappan i sin egen verkstad och mamman hjälper barnen med läxorna. Per säger att hans föräldrar är nöjda med hans gymnasieval, samhällsvetenskapliga programmet. Hans mamma har alltid uppmuntrat sina barn att sikta högt då det ger dem fler valmöjligheter i framtiden.

Martins pappa är datatekniker och mamma är högstadielärare. Hela familjen spelar golf på fritiden, pappan är ordförande i golfklubben. Martin säger att föräldrarna är nöjda med hans val till gymnasieskolan, naturvetenskapliga programmet, eftersom det öppnar många dörrar.

Olas pappa har studerat data men har nu eget personaluthyrningsföretag med en kompanjon och hans mamma är förskollärare. Ola säger att föräldrarna är aktiva på sin fritid och engagerar sig i hans intressen. Ola säger att gymnasievalet, naturvetenskapliga programmet, har diskuterats ganska mycket hemma och att man gemensamt har kommit fram till det som är bäst.

Karls pappa arbetar som läkare och hans mamma är bibliotekarie. Mamman läser mycket på fritiden, pappan som pendlar till sitt arbete har inte så mycket fritid men de brukar försöka göra saker ihop hela familjen. Enligt Karl är föräldrarna mycket nöjda med hans gymnasieval, naturvetenskapliga programmet, som öppnar många vägar i framtiden.

Andreas mamma är förskollärare och hennes pappa är sjukgymnast. På fritiden läser mamman på en kvällskurs och pappan spelar fotboll. Andrea säger att föräldrarna är nöjda med Andreas hennes val, samhällsvetenskapliga programmet och vill att hon ska läsa vidare på högskolan efter gymnasieskolan.

Malins pappa arbetar som elektriker och mamman är arbetslös systemvetare. Mamman och dottern motionerar ihop på fritiden medan pappan ägnar sig åt sin hobby akvariefiskar. Malin säger att föräldrarna är nöjda med hennes gymnasieval, samhällsvetenskapligt program, alla i familjen tycker att det är viktigt med utbildning.

Susannes mamma arbetar inom äldreomsorgen och hennes styvpappa arbetar på bank. Båda föräldrarna läser mycket på fritiden, mamman studerar dessutom på komvux och därför är det styvpappan som hjälper till med läxorna. Susanne säger att hennes mamma är nöjd med gymnasievalet, samhällsvetenskapligt program, och uppmuntrar henne att studera.

Majoriteten av ungdomarna i denna kategori har en eller två föräldrar med akademisk bakgrund. Även då föräldrarna inte kan sägas ha akademisk utbildning upplever

informerarna att föräldrarna uppmanar dem till att studera. Generellt sett påpekar ungdomarna dessutom att föräldrarna är nöjda med deras gymnasieval.

4.3.2 Valet till gymnasiet

Per ska välja samhällsprogrammet eftersom han vill läsa vidare efter gymnasieskolan. ”Man vill ju inte stanna kvar i den här hålan för alltid”

Martin väljer naturvetenskapliga programmet eftersom det ger många möjligheter. Han tänker läsa vidare efter gymnasieskolan.

Ola väljer naturvetenskapliga programmet för att ”det ger ganska många möjligheter att välja det yrke jag vill ha sen.” Han har även planer på att läsa vidare på högskolan efteråt.

Karl väljer naturvetenskapliga programmet för att det ger honom möjlighet att läsa vidare på vilken utbildning som helst i framtiden.

Andrea ska välja samhällsvetenskapliga programmet, hon anser att det är tvunget om man vill ha ett bra jobb och om man vill läsa vidare.

Malin väljer samhällsvetenskapligt program med ekonomisk inriktning. Hon är övertygad om att hon ska läsa vidare efter gymnasieskolan och ser fram emot studentlivet.

Susanne ska välja samhällsvetenskapligt program, hon ser det som ett måste för att kunna läsa vidare på universitetet.

Det finns en målsättning som ungdomarna i denna kategori delar, de vill alla läsa vidare på högskola eller universitet och menar att ett teoretiskt program möjliggör detta. De ser det som en chans att komma någon vart i livet, de verkar inte heller känna sig geografiskt bundna vid hemorten.

4.3.3 Omgivningens påverkan

Per är osäker på om hans kamrater har påverkat gymnasievalet, samhällsvetenskapliga programmet. Hans närmaste kamrater ska välja samhällsvetenskapliga programmet, naturvetenskapliga programmet och fordonsprogrammet. Per nämner även att hans moster, som han och hans bror brukar prata mycket med, kan ha påverkat honom.

Martin tror inte att han har påverkats så mycket av sina kamrater när det gäller gymnasievalet, naturvetenskapliga programmet. De ska välja samhällsvetenskapliga programmet, naturvetenskapliga programmet och hotell och restaurang programmet.

Ola tror att kamraterna påverkar gymnasievalet till viss del. En del av dem ska välja samma, naturvetenskapliga programmet, andra ska välja samhällsvetenskapligt program.

Karl tror att han kan ha påverkats av kamraterna eftersom de brukar tala om vad de ska välja. Hans närmaste kamrater ska välja samma som honom, naturvetenskapligt program eller samhällsvetenskapligt program.

Andrea tror inte att hon har blivit påverkad av någon kamrat när hon har valt program. Några av hennes kamrater ska välja samma, samhällsvetenskapliga programmet, en ska välja floristprogrammet och en ska välja barn- och fritidsprogrammet.

Malin tror att kamrater påverkar gymnasievalet mer än man själv är medveten om. Hon och hennes närmaste kamrat har valt samma program och de talar ofta om gymnasieskolan. Malin nämner även sin mormor som kan ha påverkat hennes val eftersom hon har hjälpt till med bokföring i morföräldrarnas företag.

Susanne är säker på att kamraterna påverkar varandra när det gäller gymnasievalet. Hon har flera kamrater som ska välja samhällsvetenskapligt program precis som hon, andra ska välja naturvetenskapligt program.

Många av informanterna tror att de påverkats på ett eller annat vis av sina kamrater. Detta verkar troligt eftersom alla i denna kategori har någon eller några kamrater som skall välja samma program som de själva. I vissa fall väljer dessutom majoriteten av kamraterna teoretiska program.

4.3.4 Framtiden

Per har funderingar på att bli lärare, han tycker om samhällskunskap och historia, ”kanske skulle det vara roligt att lära andra”.

Martin ser sig själv arbeta med något inom naturvetenskap i framtiden, han är mycket intresserad av matte, fysik och kemi.

Ola är lite osäker på vad han vill arbeta med i framtiden men tror att det blir något med data eftersom han är intresserad av det.

Karl tror att han kommer att läsa vidare till läkare efter gymnasiet. Han tycker att det skulle kännas bra att rädda liv, dessutom är lönen hög.

Andrea är lite osäker på vad hon vill arbeta med i framtiden. Men hon vill arbeta med människor, eventuellt som socialarbetare.

Malin tycker att det är roligt med ekonomi och ser sig själv arbeta med det i framtiden även om hon inte vet exakt vad det blir för specifikt yrke.

Susanne ser sig själv arbeta med människor eller ekonomi i framtiden. Hon har arbetat på pappans arbete på banken och kan tänka sig att arbeta där. Hon tror att hon skulle kunna trivas med det ”förhoppningsvis hela livet”.

Generellt sett kan sägas att denna skara ungdomar är osäkra inför vad de vill arbeta med i framtiden. Majoriteten av de yrken som nämns som potentiella för framtiden kräver vidareutbildning. Det enda informanterna är relativt säkra på är inom vilken inriktning de vill arbeta.

4.3.5 Sammanfattning

Det som skiljer kategori 3 från 1 och 2 är att informanterna i denna grupp väljer teoretiska gymnasieprogram. Föräldrarnas inflytande verkar stort och majoriteten av informanterna kommer troligtvis att följa den sociala reproduktionen. I stort sett alla familjerna har en eller två föräldrar med akademisk bakgrund och eftersom ungdomarna i denna kategori har planer på att läsa vidare på högskolan, kan gruppen ses som socialt reproduktiv. De här ungdomarna verkar inte lika bundna vid hembygden utan kan tänka sig eller vill lämna den. ”Man vill ju inte vara kvar i den här hålan för alltid” som Per säger.

Gemensamt med de tidigare kategorierna är att alla informanterna har någon kamrat som ska välja samma program. Alla i kategori 3 känner en viss osäkerhet om vad de ska arbeta med i framtiden men de vet ungefär inom vilket område det kommer att bli. Yrken som lärare, socialarbetare och kärnfysiker nämns.

4.4 Kategori 4: Val på grund av intresse

4.4.1 Föräldrarnas livssituation

Måns mamma arbetar inom kommunen som handläggare och hans pappa arbetar i affär. Måns säger att hans föräldrar är nöjda med hans val till gymnasieskolan, samhällsvetenskapligt program med fotbollsinriktning, pappan delar sonens fotbollsintresse och mamman anser att det är bra med en bred utbildning.

Karins pappa är butikschef på ett större varuhus, hennes riktiga mamma lever inte. Pappas nya fru är lågstadielärare. Fritiden ägnar föräldrarna åt att träna, läsa och hjälpa barnen med läxorna. Karin säger att föräldrarna är nöjda med hennes val till gymnasieskolan, floristprogrammet.

Marias mamma arbetar på ICA och pappa är lastbilschaufför. På fritiden hjälper de grannen med mjölkning och ser på TV. Maria säger att föräldrarna är nöjda med Marias hennes val till gymnasiet, naturvetenskapliga programmet.

Beatrice pappa arbetar som fångvårdare och hennes mamma arbetar som lokalvårdare. På fritiden läser de, tittar på TV och går ut med hunden. Beatrice tycker inte att hon har diskuterat sitt gymnasieval, hantverksprogrammet, så mycket med föräldrarna. Men hon säger

att hennes mamma tycker att det är bra att hon gör något av sitt liv så att hon slipper ta vilket jobb som helst.

Nils pappa arbetar inom kommunen med trädgårdsskötsel och hans mamma har dagbarn hemma. Hans mamma hjälper honom med läxorna och pappan och Nils är båda intresserade av folk-race på fritiden. Nils säger att föräldrarna stöttar honom i hans gymnasieval men att han själv har valt program.

Föräldrarnas livssituationer ser ganska annorlunda ut, men generellt sett kan sägas att de, enligt informanternas utsagor, har en sak gemensamt. Ungdomarna upplever det alla som om föräldrarna är nöjda med barnens gymnasieval.

4.4.2 Valet till gymnasiet

Måns ska välja samhällsvetenskapliga programmet med fotbollsinriktning eftersom han är så intresserad av fotboll och hoppas att han ska utvecklas ytterligare som spelare. Dessutom anser han att det är bra med en bred gymnasieutbildning.

Karin ska välja floristprogrammet eftersom ”det är bra att skaffa sig ett yrke” dessutom är hon intresserad av blommor.

Maria tänker välja naturvetenskapliga programmet eftersom hon vill bli veterinär. För att bli veterinär måste hon gå naturvetenskapliga programmet dessutom måste hon ha höga betyg.

Beatrice ska välja hantverksprogrammet med inriktning mot design och mode. Hon ser det som en möjlighet att komma från småstaden och vill läsa vidare på högskolan.

Nils ska välja fordonsprogrammet för att han vill ha ett bra arbete och ”så att man slipper tiggas av staten.”

I denna kategori görs valen främst utifrån individens intressen. Ungdomarna har klara målsättningar med sina studier.

4.4.3 Omgivningens påverkan

Måns tror inte att hans kamrater har påverkat hans gymnasieval, ingen av hans närmaste vänner ska välja samma program. Han nämner skämtsamt fotbollsstjärnor som ”Beckham eller Ljungberg” som kan ha påverkat honom.

Karin tror att kamraterna har påverkat varandra eftersom några av hennes närmaste vänner ska välja samma program, floristprogrammet. Hon nämner även ”Bosse i Äntligen hemma” med ironi i rösten som eventuellt kan ha påverkat hennes val.

Maria tror inte att hennes kamrater har påverkat hennes gymnasieval. Några av vännerna ska gå samma som hon, naturvetenskapliga programmet, andra ska gå samhällsvetenskapliga programmet. Om något har påverkat henne så är det kärleken till djuren, säger hon.

Beatrice tycker inte att hennes kamrater har påverkat hennes gymnasieval ingen av dem har valt samma program som hon, hantverksprogrammet. Däremot tror Beatrice att hon kan ha påverkats av olika inredningsprogram på TV.

Nils tror att han kan ha blivit påverkad av andra ungdomar runt folk-racebanan som ska välja fordonsprogrammet även några av hans närmaste kamrater ska välja samma program.

Även om de flesta av ungdomarna nämner att de ej påverkas av sina kamrater tyder deras svar på att de påverkas av helt andra faktorer som ligger utanför den närmsta bekantskapskretsen. Flertalet personer nämner tv-program eller tv-profiler som en möjlig påverkan.

4.4.4 Framtiden

Vad gäller framtidsplaner, har denna grupp individer klara drömmar. Måns dröm är att bli fotbollsproffs men kan även tänka sig att arbeta som idrottslärare eller något annat som har med sport att göra.

Karin ser sig själv arbeta som florist i framtiden eftersom det är roligt att arbeta med händerna, ”blommor är vackra och så luktar de så gott”.

Maria tror att hon kommer att arbeta som veterinär i framtiden. ”Djur är underbara, det ska bli roligt att hjälpa dem.

Beatrice vill bli inredningsarkitekt i framtiden hon är beredd på att arbeta hårt för att nå dit. Hon tycker om att arbeta med färg, form och olika material.

Nils tänker arbeta som bilmekaniker i framtiden han tycker att han kan en hel del redan som han har lärt sig av sin pappa. Han tycker att det ska bli roligt och det är skönt att det finns gott om arbete.

Alla ungdomarna planerar för framtiden. De ser sig arbeta med sina drömyrken och verkar se fram emot detta. De har alltså klara mål och syften med sina studier.

4.4.5 Sammanfattning

Det som är utmärkande för kategori 4 är att ungdomarna väljer utbildning efter sina egna intressen, dessa kan dock härstamma från hemmet. Tydliga exempel är Nils som ärvt faderns motorsportintresse samt Måns som, liksom sin pappa, brinner för fotbollen. Karin kan ha kommit i kontakt med floristyrket via sin pappa som är butikschef. Marias familj kan likaså

ha kommit i kontakt med veterinärer när de har hjälpt till i grannens lantbruk. Föräldrarnas påverkan kan som synes ej uteslutas.

Många olika skäl anges som orsaker till de specifika gymnasievalen. Valen grundas ofta i ett starkt intresse. Gruppens deltagare ser det som en chans till att komma vidare eller att få ett bra jobb. Många av informanterna vill förverkliga sina drömmar och de har högtflygande planer för framtiden.

Omgivningen spelar stor roll när det gäller denna kategoris gymnasieval, dock verkar inte kamraternas beslut vara av väsentlig betydelse. Något som däremot är signifikant för denna grupp är medias påverkan. Flertalet av informanterna nämner olika tv-program eller tv-profiler gällande frågan om yttre påverkan, exempelvis nämns Beckham och Bosse i *Äntligen hemma*.

5 Diskussion

I detta avsnitt kommer vi att resonera kring och analysera våra resultat. Det kommer att knytas an till den tidigare genomgångna litteraturen/forskningen. Vi anser det av stor vikt att, utifrån tidigare resonemang, ställa oss frågan varför vi fått just dessa resultat samt vilka olika orsaker det kan finnas.

5.1 Föräldrarnas påverkan

Huvudsyftet med vår undersökning var som nämnades i inledningen att undersöka den sociala reproduktionen, då intressen och socialgrupp överförs från föräldrar till barn. Eftersom de flesta undersökningar vi tog del av var gjorda under 80- och 90-talet var vi intresserade av att ta reda på hur pass giltiga de är idag. Undersökningarna visade att social reproduktion är svår att bryta. Våra resultat visar att det inte skett så stora förändringar när det gäller hur ungdomar väljer till gymnasiet, fortfarande är den sociala reproduktionen mycket stor. Vi tror i enlighet med Säljö³⁹ att barn och ungdomar till stor del handlar utifrån de förväntningar som det omgivande samhället har på dem.

Majoriteten av informanterna ger svar som tydliggör föräldrarnas påverkan på individen. I tidigare undersökningar⁴⁰ som vi har tagit del av har det visats att den sociala reproduktionen är svårast att bryta i de mindre samhällena och på landsbygden. Eftersom vårt undersökningsmaterial är inhämtat från denna typ av miljö, kan kanske våra resultat lättare förklaras.

Bland pojkarna i vår undersökningsgrupp har vi flera tydliga fall av social reproduktion; Niklas som säger att han ska ta över föräldrarnas lantbruk och Lars som säger att han ska arbeta i sin pappas snickerifirma. De har redan framtiden utstakad, de vet precis vad de ska göra efter gymnasieskolan, och verkar nöjda med det. De verkar inte känna några externa krav på att de skall vidareutbilda sig på högskolan. Föräldrarna verkar stötta sina barn att välja yrkesinriktat, vilket troligtvis leder till ungdomarnas positiva syn på sitt framtida yrke.

Martin, Ola och Karl kommer förmodligen också att gå i sina föräldrars fotspår genom att utbilda sig på högskola. Karls pappa är läkare och sonen har själv tankar på att studera till det. Här har vi även exempel på att barn ärver sina föräldrars intressen. I enlighet med Bourdieus⁴¹ forskning gör de skilda livsstilarna i de olika socialgrupperna att grupperna fjärras ännu mer ifrån varandra. Hela Martins familj spelar golf och har troligtvis tack vare det ett stort och

³⁹ Säljö, R. (2000)

⁴⁰ Jönsson m.fl. (1993)

⁴¹ Marton, F. & Booth, S (2000)

inflytelserikt kontaktnät. Dessa kontakter kan säkert vara användbara i framtiden när Martin ska söka arbete. Även Ola kan dra nytta av sin pappas egna företag som hyr ut personal. Ola har även ärvt sin pappas dataintresse. Dessa ungdomar har mycket bra förutsättningar att lyckas i framtiden tack vare sina föräldrars livsstil.

Den av pojkarna som eventuellt kan bryta den sociala reproduktionen är Per som kommer från arbetarklass. Han ska välja det samhällsvetenskapliga programmet. Vi tror ändå att Pers mamma påverkat sin son i stor omfattning eftersom hon starkt påpekat vikten av att studera samt att hon alltid varit delaktig i läxläsningen. I skolverkets rapport 170⁴² skulle även Pers val räknas som ett fall av social reproduktion. I denna undersökning menar man att föräldrarnas hjälp med läxläsning räknas in i deras utbildningsnivå, och då utbildningsnivån anses vara den faktor som påverkar mest faller det sig helt naturligt att dra slutsatsen att Per egentligen inte uppfyller alla kraven för att räknas som socialt mobil. Om vi utgår från denna rapport, kan det sägas att alla pojkarna går i sina föräldrars fotspår. Om fokus istället ligger på mätning av yrkesstatus, som indikation på socialgrupp, kan Per räknas som socialt mobil.

Bland flickorna finns även tydliga tendenser som visar på social reproduktion. Andrea som ska välja det samhällsvetenskapliga programmet, båda hennes föräldrar har högskoleutbildning. Johannas mamma arbetar inom äldreomsorgen, även dottern väljer en yrkesinriktad utbildning. Man kan även förutsätta att Karin, vars pappa är butikschef, kommer att gå i sin pappas fotspår. Hon ska välja floristprogrammet och med hjälp av pappans kontakter i butiksbranschen har hon troligtvis en tryggad framtid. Malins mamma har högskoleutbildning men är för närvarande arbetslös. Dottern säger att föräldrarna är måna om att hon ska satsa på teoretisk utbildning. Även Susanne säger att föräldrarna uppmuntrar henne att studera. Hennes styvpappa arbetar på bank och det är ett yrke även hon kan tänka sig i framtiden.

Martinas föräldrar har ingen högskoleutbildning men själv funderar hon på att läsa vidare till sjuksköterska. Hon väljer en yrkesinriktade utbildning, vård och omsorgsprogrammet. När Martina går ut gymnasiet är hon utbildad undersköterska, hennes mamma har samma utbildning. Martinas mamma kan ha påverkat hennes yrkesval. Linda som har haft lite svårare för att välja program har provat på att arbeta i en reception, ett arbete som hennes moster ordnade åt henne. Till slut fastnade Linda för handel- och administrationsprogrammet. Vi vet inte vad Lindas mamma har för utbildning, bara att hon arbetar på försäkringskassan med

⁴² Skolverkets rapport nr 170 (1999)

bidragsutbetalningar. Möjligheten finns att Lindas mamma har någon liknande administrativ utbildning eller är det så att det krävs högskoleutbildning för det arbetet.

Om vi skall utgå från den kategorisering som genomförts kan sägas att den grupp som tydligast bryter mot den sociala reproduktionen är Kategori 4. Dessa ungdomar väljer gymnasieutbildning framförallt på grund av intresse. Majoriteten av informanterna i denna grupp är relativt socialt mobila och består till största delen av flickor. De av flickorna som klarast bryter mot den sociala reproduktionen är Maria och Beatrice, bådars föräldrar tillhör arbetarklassen. Maria vill utbilda sig till veterinär och kommer att välja det naturvetenskapliga programmet. Om vi däremot tittar på föräldrarnas fritidsintressen kan vi se var Maria fått sitt djurintresse ifrån, de hjälper bland annat grannen med mjölkning. Detta skulle kunna ge en viss indikation av att hon till stor del ändå är påverkad av sina föräldrar. Beatrice vill bli inredningsarkitekt, det är en utbildning som kräver högskolestudier. Enligt Beatrice har föräldrarna inte engagerat sig speciellt mycket när det gäller hennes val till gymnasieskolan.

Med undantag av Beatrice stämmer tonåringarnas gymnasieval överens med de livsstilar de har i sin hemmiljö. Det är ett, för föräldrarna, känt område och troligtvis har de mer information att erbjuda kring detta. Det visar sig tydligt att föräldrarnas påverkan är mycket stor på vår undersökningsgrupp. Föräldrarnas påverkan och den sociala reproduktionen skiljer sig inte nämnvärt åt mellan könen.

5.2 Valet till gymnasieskolan

Är det så att arbetarklassungdomar väljer yrkesinriktade program och medel- eller överklass ungdomar väljer de teoretiskt inriktade programmen. Vad finns det för genusskillnader? Helt klart finns det genusskillnader när det gäller valen till de yrkesinriktade programmen. Pojkarna i vår undersökning väljer lantbruksprogram, byggprogram och fordonsprogram. Flickorna väljer barn- och fritidsprogrammet, vård- och omsorgsprogrammet, floristprogrammet, handel- och administrationsprogram samt hantverksprogram med inriktning mot design och mode. Det syns alltså tydligt att ungdomarnas följer de strömningar som är accepterade i samhället. Flickorna väljer kvinnodominerade yrken medan pojkarna väljer mansdominerade. Detta ger ytterliggare belägg för socialisationens påverkan.

Vad gäller valen till de teoretiska programmen är könsfördelningen jämn, könstillhörigheten verkar alltså inte påverka huruvida ungdomarna väljer praktisk eller teoretiskinriktning. Om vi däremot tittar på fördelningen de teoretiska programmen emellan syns det att majoriteten av flickorna väljer samhällsvetenskapliga programmet. Vi frågar oss

varför detta resultat uppkommit. Underlaget är dock, i vårt tycke, för litet för att dra några slutsatser utifrån.

Som tidigare nämnts har föräldrarnas utbildningsnivå stor påverkan på våra informanternas svar. Majoriteten av dem som valde teoretiska program (kategori 3) har föräldrar som har akademisk utbildning. Detta resultat överensstämmer i hög grad med tidigare undersökningar, såsom Skolverkets rapport 170⁴³.

Anledningarna till att man vill gå på gymnasiet visade sig vara ganska skiftande. Niklas som säger att han ska ta över sina föräldrars lantbruk vill gå i gymnasieskolan för att lära sig ännu mer om hur man sköter en gård. Lars som säger att han ska arbeta i sin pappas snickerifirma vill gå byggprogrammet eftersom han anser att det är bra med en utbildning. Ingen av dem verkar känna något tvång att studera. Per vill studera för att komma bort från småstaden. Martin, Ola och Karl vill gå på det naturvetenskapliga programmet för att det ger många möjligheter. De är övertygade om att de ska läsa vidare efter gymnasieskolan. Måns vill helst bli fotbollsproffs men vill även ha en bra grund att stå på om inte drömmarna förverkligas, därför väljer han det samhällsvetenskapliga programmet. Alla pojkarna i vår undersökning ser studierna som något positivt, något som öppnar upp möjligheter. Denna positiva attityd syns även bland föräldrarna då alla pojkarna svarat att föräldrarna är nöjda med sina barns gymnasieval.

Flickorna har en lite mer negativ inställning till studier, de flesta ser gymnasiestudier som ett tvång. De använder i alla fall ord som ”tvång” och ”måste”. Andrea och Susanne anser att man är tvunget eller nödvändigt att gå på gymnasiet om man vill ha ett bra jobb eller vill läsa vidare på högskolan. Johanna och Linda känner sig tvungna att gå på gymnasiet för att få jobb. Martina vill gå på gymnasiet för att få bättre betalt och för att eventuellt läsa vidare på högskolan. För att bli veterinär måste Maria välja det naturvetenskapliga programmet. Dessutom måste hon ha höga betyg på gymnasiet för att söka vidare till veterinärutbildningen. De av flickorna som inte känner av något ”tvång” eller ”måste” är Karin, Malin och Beatrice. Karin väljer floristprogrammet för att hon anser att det är bra att skaffa sig ett yrke, dessutom är hon intresserad av blommor. Malin är övertygad om att hon ska läsa vidare på högskolan och ser fram emot studentlivet. Beatrice ser studierna som en möjlighet att komma från småstaden. Vad kan det bero på att flickorna och pojkarna i vår undersökning har relativt olika syn på sina studier? Eller är det en ren tillfällighet att de väljer ord som ”tvång” och ”måste”? Enligt vår uppfattning är detta ett normalt språkbruk som egentligen inte

⁴³ Skolverkets rapport nr 170 (1999)

behöver vara negativt. Många ungdomar är medvetna om vikten av utbildning för att klara sig i det framtida livet.

Vi tror att ungdomar av idag, till skillnad från tidigare generationer, har möjlighet att vara ungdomar en längre tid. Vid femton års ålder finns det i stort sett inte någon idag som är mogen för arbetslivet, gymnasieskolan blir en förlängning av det övriga skolväsendet. Beroendet av en trygg omgivning är större, vi bor hemma längre och utökar vår skolgång. Klivet ut i vuxenvärlden flyttas allt längre fram. Detta betyder dock inte att eleverna tar mindre ansvar för sin framtida livssituation.

5.3 Omgivningens påverkan

I inledningen nämnde vi att vi skulle behandla huruvida gruppsyck påverkar individen och om kamrattrycket står i kontrast till den sociala reproduktionen. Finns det genuskillnader? Är gruppsycket större bland flickor eller pojkar? Det är inte många av pojkarna i undersökningen som tror sig blivit påverkade av sina kamrater när de har valt gymnasieprogram. Trots detta har alla utom en någon kompis som valt samma program. Kanske är det så att man inte vill erkänna att man blir påverkad av sina kamrater eller så påverkas man omedvetet? En intressant faktor i vår undersökning är att majoriteten av flickorna har minst en kamrat som valt samma program. Flickorna erkänner villigt att de troligtvis påverkats av den närmsta kamratgruppen. Det sker till och med övertalning ibland. Vi har tidigare nämnt att kamratgruppen kan vara ett andningshål fritt från krav och förväntningar samt att majoritetsgruppen i ett mindre samhälle kan påverka. Det kan bero på att det finns fler arbetstillfällen i en specifik bransch. En annan vanlig anledning är säkert också att man är rädd att mista gemenskapen? Det känns tryggare om man känner någon som går samma program.

På nittioalet talade man om *Generation X*. De värdesatte inte familjen och vännerna, för dem var mediepersoner och konsumtionsföremål heliga. Ziehe⁴⁴ använder begreppet *kulturell friställning*, ungdomar bryr sig inte lika mycket om vad föräldragenerationen tycker utan skapar sig en egen identitet med hjälp av varandra och media. Gäller det även idag på tvåtusentalet? Finns det några sådana tecken på frigörelse från föräldrarna? Ungdomarna i vår undersökning verkar generellt sett vara överens med sina föräldrar om vad de ska välja för utbildning.

⁴⁴ Ziehe, T. (1993)

Vår undersökning visar alltså inga tydliga tecken på frigörelse från föräldrarna. Kanske kan detta även bero på att vår undersökningsgrupp kommer från en liten stad eller från landet. Vi tror att många inom kamratgruppen har en gemensam bakgrund, varpå man även väljer samma inriktningar. Kanske har man gått på samma byskola, haft samma fritidssysselsättningar eller bott i samma bostadsområde. Vi tror att kamratgruppernas värderingar och ideal ligger ganska nära föräldrarnas, varpå det inte uppstår någon åsiktskrock. Det gemensamma kulturmönstret gör att det inte uppstår några intressekonflikter mellan ungdomarnas föräldrar eller deras kamrater. Individerna behöver alltså inte välja mellan dessa parter.

Couplands *Generation X* är enligt oss troligtvis utdöende i dagens samhälle. Kanske kan vi se det i ett större perspektiv. En stor majoritet av våra informanter verkar ha starka band till sina föräldrar. Kan det vara en ny trend för barn som tillhör baby-boom generationen. Dessa ungdomar verkar inte enligt oss behöva revoltera mot sina föräldrar. Vi tror att ungdomarna är vana vid att diskutera saker och ting med sina föräldrar och komma fram till något som passar familjen. De flesta av dagens ungdomar är enligt vår uppfattning vana vid att vara i centrum och bli uppskattade som de personer de är. De flesta barn idag har under sin uppväxt vant sig vid att föräldrarna sätter barnen i första rummet och kör dem till olika aktiviteter. Aldrig tidigare har en generation varit inbokade på så många aktiviteter. Vi tror inte att ungdomarna ser några baktankar från föräldrarnas sida utan gör vad som förväntas av dem. Detta resonemang skulle stämma bra överens med vad Säljö⁴⁵ beskriver.

Hur är det med påverkan från media? Har inte media fått ännu större makt idag än för tio år sedan. IT-utvecklingen har gått fruktansvärt snabbt de senaste tio åren. Hur påverkar det ungdomarna? Och frågan är kanske; är de medvetna om att de påverkas? I vår undersökning verkar det framförallt vara Kategori 4 som starkt influerats av tv-program eller tv-personligheter. Karin som ska bli florist nämner ”Bosse i Äntligen hemma”, Måns nämner ”Beckham eller Ljungberg”. I vårt tycke faller det sig ganska naturligt att sport-stjärnor påverkar idrottsintresserade ungdomar. Beatrice som vill bli inredningsarkitekt säger att olika inredningsprogram på TV har påverkat henne, ”annars hade jag nog inte vetat vad jag skulle läsa till” säger hon. Det faktum att ungdomarna känner till programledarnas namn är tydliga tecken på att de brukar titta på programmen. Men i vilken utsträckning de har påverkat deras yrkesval är svårt att sja om. Kanske kan det även vara i omvänd ordning, att man tittat på

⁴⁵ Säljö, R. (2000)

programmen eftersom intresset redan finns. I vilken mån IT-utvecklingen har påverkat ungdomarna är svårt att veta.

5.4 Framtiden

Ziehe⁴⁶ talar om en förändrad syn på framtiden. Förr tyckte man att livet började *efter* utbildningen men idag vill vi leva i *nuet*. Enligt Frykman⁴⁷ var man mer inställd på att *bli* något förr i tiden, nu är man mer inställd på att *vara*. Det verkar som om många av de intervjuade har tydliga mål med sin studiegång, man planerar alltså för framtiden. Detta resultat skulle då till viss del kollidera med både Ziehes⁴⁸ och Frykmans⁴⁹ slutsatser angående att leva i *nuet*.

Frykman⁵⁰ skriver även att den sociala mobiliteten var större förr, fler arbetarungdomar kom vidare till högskolan. Kan det verkligen vara så fortfarande med den stora satsningen som har gjorts på treåriga gymnasieprogram. Vi ser enbart ett fåtal tendenser till social mobilitet i vår undersökning. Per siktar på att bli lärare trots att föräldrarna inte har någon akademisk bakgrund. Som tidigare nämnts kan Pers mamma vara en starkt påverkande kraft, hon uppmuntrar honom att studera och vill att han ska få fler valmöjligheter i framtiden.

Vi tror även att Maria är påverkad av sina föräldrar. Eftersom de hjälper grannen med mjölkning kan vi dra slutsatsen att de bor utanför tätbebyggt område. Detta skulle kunna förklara Marias stora intresse för djur, detta är troligtvis inte en främmande värld för henne. Trots detta går det inte att förneka att hennes framtidsplaner är socialt mobila. Den som verkar vara minst påverkad av sina föräldrar är Beatrice som själv har valt sitt drömyrke. Hon ser utbildningen som en väg bort från småstaden till ett mer spännande liv som inredningsarkitekt.

Vad finns det då för anledningar till att våra informanter ser sig arbeta med vissa specifika yrken. Majoriteten av ungdomarna nämner, som huvudskäl till sina val, att det ska bli roligt. Genom detta resultat kan eventuellt slutsatsen dras att ungdomar av idag till större del är påverkade av sina egna intressen. Framförallt är det flickorna som betonar att de vill arbeta inom yrken de trivs med. Skillnaden är dock marginell och det kan inte sägas att flickor i större grad väljer utbildning efter hjärta. Andra anledningar till gymnasievalet som nämns är att någon av informanterna ”vill rädda liv”, ”arbeta med människor” och ”ha bra betalt”.

⁴⁶ Ziehe, T. (1993)

⁴⁷ Frykman, J. (1998)

⁴⁸ Ziehe, T. (1993)

⁴⁹ Frykman, J. (1998)

⁵⁰ Frykman, J. (1998)

Som vi tidigare har nämnt har flickor i genomsnitt bättre betyg än pojkar och därmed större valmöjligheter när det gäller utbildning. Det är svårt att uttala sig om våra informanternas betyg eftersom vi inte tagit del av dem och ingen av ungdomarna har nämnt något om dessa. Det vore kanske något att ta reda på i framtida undersökningar.

Generellt sett kan sägas att vår undersökning inte är tillräckligt omfattande för att dra några stora och omfattande slutsatser. Det vi kan visa på är enbart tendenser inom grupper av individer som lever på landsbygden eller i småstaden. Övriga miljöer blir för oss outforskade. Att genomföra någon form av komparativa studier mellan glesbygd, småstad och storstad inom detta arbetsområde anser vi vara av stort intresse och rekommenderas för framtida undersökningar.

5.5 Slutsatser

Vi anser att denna undersökning tydligt åskådliggör den sociala omgivningens påverkan på individen. Majoriteten av undersökningsdeltagarna går i sina föräldrars fotspår och det blir en reproduktion av socialgrupp. Det visar sig även att kamraterna har ett stort inflytande, nästan alla undersökningsdeltagarna har någon kamrat som ska läsa samma program på gymnasieskolan. Nämnvärt är även att kamraterna och föräldrarna inte verkar stå i opposition till varandra, utan att de delar attityder och värderingar. På så vis kan alltså vår undersökningsgrupp leva upp till både kamratgruppens och föräldrarnas förväntningar.

Ungdomarnas könstillhörighet påverkar enligt våra intervjuer, vilket program tonåringarna väljer i gymnasieskolan. Då ungdomarna väljer praktiska program väljer flickorna ”typiska” kvinnoyrken inom till exempel handels- eller vårdsektorn. Pojkarna däremot satsar på en framtid som till exempel hantverkare eller jordbrukare. Inom Kategori 3, de som väljer teoretiskt kan inte könstillhörighetens påverkan tydliggöra klara skillnader mellan könen. Medias påverkan verkar framförallt vara stor på de individer som huvudsakligen väljer gymnasieprogram efter intresse.

Genom denna undersökning kan vi även konstatera att resultatet motsäger Ziehes⁵¹ och Frykmans⁵² teorier kring den kortsiktiga framtidssynen. Våra informanter visar tecken på långtgående planer. De verkar enligt vår uppfattning ta ansvar för och försöker påverka sin egen framtid.

Arbetet med detta ämnesområde har varit mycket givande på många punkter och fått oss att fundera över vår egen lärarroll och huruvida vi kan eller bör påverka våra elever. Vi anser

⁵¹ Ziehe, T. (1993)

⁵² Frykman, J. (1998)

att det är av stor vikt att stötta eleverna i deras val, samt att inte nedvärdera dem som söker sig till yrkesförberedande program. Något som vore intressant att undersöka är framförallt betygens roll i ansökningsprocessen. Kanske finns det någon som inser sina begränsningar och därigenom söker sig till program med lägre intagningspoäng. Då flickor även har högre betygsgenomsnitt i allmänhet skulle detta kunna leda till att fler flickor får möjlighet att förverkliga sina framtidsplaner.

6 Sammanfattning

Vi har i detta arbete försökt belysa niondeklassars tankar om sitt gymnasieval. Syftet med undersökningen var att ta reda på vilka faktorer som påverkar ungdomarna när de ska välja gymnasieprogram. Vilka faktorer påverkar mest? Är det föräldrarna, kamraterna eller media som har störst inflytande och hur ser ungdomarna på sin framtid? Har den kulturella och sociala bakgrunden någon betydelse och hur är det med könsskillnader? Fokus har legat på att undersöka den sociala reproduktionen det vill säga i vilken mån socialklass och intressen överförs från föräldrar till deras barn.

Vi har tagit del av tidigare forskning som gjorts inom området och utifrån den valt att intervjua niondeklassare, i en småstad, som håller på att välja gymnasieprogram. Enligt tidigare forskning har dessa ungdomar svårare att bryta mot den sociala reproduktionen. Vi har delat upp den tidigare forskningen i fyra olika områden vilka är; föräldrarnas påverkan, valet till gymnasieskolan, omgivningens påverkan samt synen på framtiden. Det föll sig naturligt att använda den kvalitativa metoden, intervjun, eftersom vi ville ta del av ungdomarnas resonemang omkring sitt val till gymnasieskolan. Metoden vi har valt att använda är den hårt strukturerade intervjun. Frågorna skulle ha kunnat ställas i en enkät men vi föredrog att utföra intervjuer för att undvika att vi inte fick svar på alla frågor.

Resultatet har vi delat upp i olika kategorier som vi själva utformat efter att ha tagit del av resultatet. De fyra kategorierna är; yrkesinriktat val med fokus på lantbruk och hantverk, yrkesinriktat val med fokus på omsorg och service, teoretiskt val och val på grund av intresse. Resultatet visar att den sociala reproduktionen är svår att bryta, nästan endast i den sistnämnda kategorin, val på grund av intresse, kan man förutse eventuell social mobilitet. Här visar sig media, i form av TV-program, ha en viss betydelse. Kamrattryck verkar inte stå i kontrast till föräldrarnas önskemål. Våra informanter verkar inte ha behov av att revoltera mot sina föräldrar, detta kan man kanske enligt oss se som är en ny trend bland dagens ungdomar. Angående könsfördelningen är det tydligt att flickor väljer typiska kvinnoyrken och pojkar väljer typiska mansyrken, speciellt när det gäller yrkesutbildningar.

Vi kan slutligen konstatera att ungdomarna har en positiv syn på framtiden och sitt framtida yrkesval. Arbetet med denna uppsats har gett oss mycket nytt att tänka på som vi kan ha nytta av i vår framtida lärarroll. Frågan är om vi ska eller bör påverka våra framtida elever. Betygens roll vore intressant att undersöka i vidare forskning. I vilken mån har betygen betydelse när man ska välja program?

Käll- och litteraturförteckning

- Björklund, A. (2003) *Den svenska skolan – effektiv och jämlik?* Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri, ISBN 91-71-50921-6
- Carlberg, G. (1998) *Dynamisk utvecklingspsykologi*, Stockholm: Natur och Kultur, ISBN 91-27-04287-1
- Eriksson, R. & Jonsson, J. (1993) *Utbildning och ursprung*. Stockholm: Nordstedts tryckeri AB, ISBN 9138134381
- Frykman, J. (1998) *Ljusnande framtid*. Lund: Historiska media, ISBN 9188930343
- Jönsson, I, Trondman, M, Arnman, G, & Palme, M. (1993) *Skola – fritid – framtid*. Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-38421-1
- Jönsson, M. (1996) *Social snedrekrytering till högre utbildning?*, C-uppsats i psykologi, Högskolan i Kristianstad.
- Lalander, P. & Johansson, T. (1999) *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-00989-5
- Lantz, A. (1993) *Intervjumethodik*. Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-38131-X
- Marton, F & Booth, S. (2000) *Om lärande*, Lund: Studentlitteratur, ISBN 91-44-01027-3
- Shaffer, D. (2000) *Social & Personality Development*, 4th ed., USA: Wadsworth/Thomson Learning, ISBN 0-534-36819-0
- Skolverkets rapport nr 170 (1999) *Samband mellan resurser och resultat*.
- Svensson, A. (1999) *Socialgruppsbegreppet*. Göteborg: Vasastadens bokbinderi AB, ISSN 1404-062X
- Säljö, R. (2000) *Lärande i praktiken*, Stockholm: Prisma, ISBN 91-518-3728-5
- Ziehe, T. (1993) *Kulturanalyser*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag, ISBN 917139124X

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

4. Berätta om din framtid;
 - a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
 - b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Martin

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *pappa är datatekniker och mamma är högstadielärare*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *pappa är ordförande i en golfklubb, både han och mamma spelar golf. Det gör även jag och min syster. Dessutom hjälper de oss ofta med läxorna.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *De tycker att jag valt rätt och att Naturvetenskapliga programmet öppnar många dörrar.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Som jag tidigare sa, Naturvetenskapliga programmet*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Det är bra att ha en utbildning och Naturvetenskapliga programmet ger många möjligheter. Jag har tänkt läsa vidare efter gymnasiet.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä, det är klart att man pratar med sina kompisar, men jag tror inte att det påverkar mig så mycket.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Det är olika, vissa ska gå Samhälle, andra Natur och en ska gå Hotell och Restaurang.*

- c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
- *Nä inte vad jag vet.*

4. Berätta om din framtid;

- a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
- *Hmmm, kärnfysiker kanske. Nä allvarligt talat vet jag inte riktigt, men det kommer säkert att ha med Naturvetenskap att göra.*
- b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?
- *Jag är mycket intresserad av matte, fysik, kemi osv.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Andrea

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mamma är förskolelärare och pappa är sjukgymnast*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Pappa spelar fotboll och mamma läser kvällskurs, nått om barns lek tror jag*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Jo de tycker det är bra. De vill gärna att jag fortsätter på högskolan sen.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Samhälle*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Det är tvunget om man skall få ett bra jobb och om man vill läsa vidare sen.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Vet inte, tror inte det.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Några ska läsa samhälle, en ska gå floristprogrammet och en ska gå Barn och fritid*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä det tror jag inte.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag vet inte *kort tystnad* kanske socialarbetare *kort tystnad* ah, nä jag vet inte.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag vet ju inte riktigt, men jag tror att jag vill jobba med människor.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Johanna

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mina föräldrar är skilda och jag träffar inte min pappa, men morsan jobbar på ett hem för gamla.*
 - b) Vad gör hon på sin fritid?
 - *Jobbar extra eller ser på TV*
 - c) Vad tycker hon om ditt val till gymnasiet?
 - *Hon har inte sagt så mycket men hon tycker nog det är bra.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Barn och fritid*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Man är ju tvungen om man ska få nått jobb*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Vet inte, kanske lite. Ja man snackar ju med varandra om vad man skall välja och så. Ibland försöker vi nog övertala varandra lite.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - ***** och **** ska gå Barn och Fritid, **** ska gå vård.*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä, det tror jag inte.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Tja, jag vet nog inte riktigt, men man blir ju i alla fall barnskötare på detta programmet, så det blir väl något inom dagis eller nått.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag tycker om barn, annars vet jag inte riktigt.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Karin

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa är butikschef på ***** (= stort varuhus) och min riktiga mamma lever inte. Mamma *****, äh ja alltså pappas fru är lågstadielärare.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Tränar, läser, hjälper oss med läxorna och sånt.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Bra*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Till Florist*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Det är bra att skaffa sig ett yrke, sen gillar jag blommor och annat pims.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Kanske, vissa av oss ska gå samma.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Ja, det sa jag ju att vissa av oss ska välja samma.*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä, det skulle väl vara Bosse i Äntligen Hemma i så fall. *ironiskt skratt**

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Florist*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Det är roligt att jobba med händerna, blommor är vackert och så luktar det ju så gott.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Lars

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *mamma jobbar på kontor, jag tror hon fakturerar o sånt*
 - *pappa har egen snickerifirma.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *inte så mycket, mamma går på friskis nån gång då och då, far pillar mest med huset eller med jobbet.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *ähh, ja de tycker ju det e viktigt att jag söker dit, men de är nog glada för det jag tänker söka.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *bygg*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *ja, det är ju bra med en utbildning, plus att jag ju tänker jobba i fars företag sen.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä, det tror jag inte*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - ***** kommer välja bygg, **** kommer välja fordon*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *det skulle väl vara Johnny och Mathias i Room service då. Nä, jag bara skojade. Nä det är nog ingen. *fniss**

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Snickare*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *det är roligt att jobba med nävarna, dessutom ska jag ju jobba i fars företag.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Maria

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mor jobbar på ICA och pappa är lastbilschaufför på Skånemejerier.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Hjälper grannen med mjölkning, läser, ser på TV.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Bra*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Natur*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag vill bli veterinär, så det är ju ett måste. Det krävs ju jättehöga betyg plus att man måste gå Natur.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä det tror jag inte.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Det är olika, de flesta väljer antingen Samhälle eller Natur.*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
 - *Djuren, jag älskar djur*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Veterinär*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Djur är underbara, det ska bli roligt att hjälpa dem.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Martina

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa är målare och mamma jobbar på Hjärtintensiven som undersköterska.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mojan är ganska pysslig av sig, hon har till och med utställningar ibland. Pappa spelar fotboll.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Dom tycker att skolan är viktig och att det är bra att jag gör mitt bästa. Dom tycker det är bra att jag ska gå på gymnasiet.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Vård och omsorg*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag jobbar redan extra på ett äldreboende och trivs jättebra, men lönen är inte så bra. Om jag läser på gymnasiet får jag bättre betalt och så kan jag kanske läsa till sjuksköterska senare, om skoltröttheten går över *fniss*.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Hmmm, det gör de säkert. Det känns roligare om det är någon man känner som ska gå samma.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *En ska gå Estetisk och vi andra ska gå Vård.*

- c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
- *Kanske dom på jobbet. Det är roligt att höra att man är duktig.*

4. Berätta om din framtid;

- a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
- *Undersköterska eller sjuksköterska*
- b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?
- *Jag tycker det är roligt och många säger att jag är duktig på det.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Niklas

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Vi har en gård med både mark och kreatur*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *När jobbar på en gård har man ingen fritid, TV är för staboer (stadsbor)*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Jo det är bra för då får jag lära mig ännu mer om lantbruksskötsel.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Lantbruksgymnasiet*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *För att lära mig mer om gårdsskötseln*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä det tycker jag inte*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *En till ska gå Lantbruk som jag, men de andra ska nog gå fordon*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
 - *Nä*

4. Berätta om din framtid;
- a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
 - *Jag skall ta över gården efter mor och far.*

 - b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?
 - *Det är roligt även om det är mycket jobb.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Per

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa är arbetslös och mamma jobbar på ICA. Pappa har jobbat på verkstad innan.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Pappa har en liten verkstad vid sidan om och mamma gör inget speciellt. Hon är mycket noga med att jag och Kalle gör våra läxor. Åh..., ja Kalle är min lillebror*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *De tycker att det är jättebra. Mamma säger ofta att vi ska jaga efter våra drömmar så att vi själv kan välja vad vi vill göra sen.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Samhälle*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag vill läsa vidare sen. Man vill ju inte vara kvar i den här hålan för alltid.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Har ingen aning, det gör de kanske. *Tystnad* Man snackar ju.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Samhälle, Natur och Fordon*

- c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
- *Möjligtvis ****, det är min moster. Jag och brorsan har alltid snackat mycket med henne*

4. Berätta om din framtid;

- a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
- *Jag vet inte, hmmm *kort tystnad*, kanske lärare eller *kort tystnad*
nä jag vet inget mer just nu.*
- b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?
- *Jag tycker om samhällskunskap och historia, det kan ju kanske vara roligt att lära andra.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Ola

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Ja vad ska man säga om pappa. Han var från början militär och blev där någonting med dataansvar eller något sånt. Han var iväg i Stockholm ganska mycket och studerade. Nu har han eget företag tillsammans med en kompis. De arbetar som konsulter och hyr ut personal till olika företag eller till skolor. Mamma jobbar på förskola hon är förskolelärare men ska till hösten läsa till lärare.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Pappa är iväg ganska mycket, han är ordförande i någon klubb något ordenssällskap tror jag att det är. Mamma tycker om att måla också går hon på Friskis och Sveltis. På helgerna är de ofta med mig när jag har bowlingmatcher.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *De tycker att det är jättebra att jag sökt till gymnasiet. Vi har diskuterat ganska mycket där hemma och kommit överens om att detta val nog är det bästa för mig.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Naturvetenskap*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Man måste planera för framtiden, detta valet ger mig ganska många möjligheter att välja det yrket som jag vill ha sen, plus att man i stort sett kan läsa på vilken högskola eller universitet man vill.*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);

- a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
- *Kanske till viss del, självklart pratar man med sina kompisar men i slutändan är det ju ändå man själv som skall välja.*
- b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
- *De flesta ska gå Natur eller Samhälle*
- c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?
- *Kanske, vad vet jag. Man är säkerligen påverkad av många utan att man vet om det.*

4. Berätta om din framtid;

- a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?
- *Usch jag vet inte riktigt. Detta är mycket anledningen till att jag valde Natur, man blir inte så begränsad då. Jag tror att det blir något med data.*
- b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?
- *Jag pysslar ganska mycket med datorer på min fritid. Jag gör egna program och lite annat kul.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Malin

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa jobbar på en firma där de har mycket med kabel-TV och digitalboxar att göra. Han är elektriker åt dem och drar alla sladdar och gör installationer och sånt. Mamma är just nu arbetslös men är egentligen systemvetare. Hon jobbar med datorer alltså.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mamma har varit ledare på ett gym här i byn, men nu tränar hon bara där. Vi brukar faktiskt gå tillsammans hon och jag tillsammans med *****, min bästa kompis och hennes mamma. Pappa har akvariefiskar som hobby och har en liten butik här hemma som bara är öppen på tisdagskvällar och på helgen. Det brukar faktiskt vara ganska mycket folk.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *De tycker att det är bra. Både dom och jag tycker att det är viktigt med utbildning, annars kommer man ingen vart i livet.*

2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Samhälle, med ekonomisk inriktning*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag är säker på att jag vill läsa på universitetet. Man kan då få ett bra jobb. Sen ska det bli extraroligt att vara med i studentlivet*

3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?

- *Troligtvis mer än man tror. Den som påverkar mig mest utanför familjen är nog ***** (Samma person som nämnts innan). Vi träffas nästan varje dag så det är klart att vi pratar mycket om gymnasiet.*

b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- ****** ska välja samma som jag.*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Kanske mormor, hon har lärt mig lite om hur man skriver bokföring och lite sånt, hon är kontorist. Ibland har jag hjälpt henne och morfar med deras bolag och deras papper.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Som jag nämnde innan är jag intresserad av ekonomi, så jag skulle tro att det blir något inom detta område.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag tycker det är roligt.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Nils

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa jobbar på kommunen. Han rensar rabatter, planterar blommor och lite annat. Han är i stort sett alltid utomhus. Mamma har dagbarn hemma hos oss. Som tur är sköter de sig oftast själv, annars kunde det ha varit pest att bo i detta huset.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mamma sjunger i byns kyrkokör annars gör hon väl inte så mycket. Det är ganska skönt för då har hon tid att hjälpa mig med läxorna. Pappa och jag brukar vara på Folk-race på helgerna, ibland är pappa med och tävlar, det är kul att titta på.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Jo de tycker att det är bra att plugga. Jag har dock valt inriktning själv, de stöttar mig oberoende av vad jag väljer.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Fordon*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Annars kommer man ingen vart. Jag vill kunna få ett bra jobb så att man slipper tigga från staten.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Vi är en hel del ute från Folk-race banan som tänker välja fordon. Kanske är vi påverkade av varandra, i vilket fall som helst skall det bli roligt att plugga med nån man känner..*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- *Många ska välja samma som jag, men ***** och ***** skall välja El..*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Nä det tror jag inte, det är i så fall de andra som är ute på banan.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag tänker mig att jobba som bilskruvare, ja mekaniker alltså. Man kan ju redan lite som man lärt sig av farsan hemma i garaget.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Det är roligt och så finns det ganska bra med jobb.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Linda

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mamma jobbar på Försäkringskassan och har hand om olika bidragsutbetalningar och sånt, jag tror att hon mest sköter underhållsärenden. Pappa jobbar på en liten VVS-firma i byn. Han byter rör, installerar duschar och toaletter och lite annat som har med vatten att göra.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mamma tränar på ett gym två gånger i veckan annars gör hon inte så mycket. Hon och pappa brukar hjälpa mig och min lillebror med våra läxor. Det är skönt annars hade jag nog haft lätt att glömma bort vissa av dem. Pappa hjälper just nu sin bror med renovering av deras hus annars brukar han spela badminton lite då och då.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Eftersom jag inte vetat vad jag skulle välja så har vi pratat ganska mycket om det. Jag och mamma har dessutom varit hos SYO och pratat. Jag tror att de är nöjda med det jag slutligen valde.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Handel och administration*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag tycker att det är ganska roligt att gå i skolan plus att jag inte är redo att börja jobba. Dessutom är det nästa omöjligt att få ett jobb utan utbildning.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Jag och mina kompisar har pratat en del om vad vi skall välja men jag tror inte att vi påverkat varandra så jättemycket. De flesta av*

mina kompisar skall välja Natur och det känner jag inte alls för att läsa.

b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- *Som sagt Natur.*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Inte vad jag vet.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag vet inte riktigt vad jag vill jobba med. Jag tycker det är roligt att sitta i växel på *****, där har jag extrajobbat en hel del. Det var min moster som ordnade det till mig. Där har jag även fått ordna med fakturor och annat pappersarbete. Detta är något jag skulle kunna tänka mig. Kanske kan jag få jobb på samma företag efter skolan, det är några som snart skall gå i pension.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag tycker det är roligt och dessutom känns det ganska skönt att nästan redan ha ett jobb efter skolan.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Måns

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mamma jobbar på ***** kommun som handläggare för särskilt vårdkrävande. Hon bestämmer vem som har rätt till extrahjälp av de som är utvecklingsstörda eller har andra psykiska problem. Pappa jobbar i en affär där de säljer färg, tapeter, golv och så vidare. Pappa jobbar på golvavdelningen, egentligen är han inte golvläggare men ibland är han ändå ute och lägger golv till folk.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mamma gör inget direkt, hon tycker om att sy så därför har vi nya gardiner ganska ofta.* Lätt skratt* Pappa är ordförande i min fotbollsklubb. Han tränar själv ganska mycket fotboll och så tränar han ungdomslagen, bland annat det laget där jag spelar.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Framförallt pappa tycker att det är jättebra. Han tror att denna utbildning kan gynna mig som fotbollsspelare. Mamma är också nöjd eftersom det trots idrottsinriktning är en ganska bred utbildning.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Samhälle med fotbollsriktning.*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag tror att det kommer att bli jätteroligt, förhoppningsvis utvecklar det mig ganska mycket som fotbollsspelare. Lärarna är nämligen jättebra. Det känns även skönt att utbildningen är så bred, man behöver ju ett yrke förutom fotbollen.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Jag tror inte det.*

b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- *Natur, Handel och Estetisk.*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Det skulle vara Beckham eller Ljungberg i så fall, *skratt* nä jag bara skojade, jag tror inte det.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag har ingen aning. Kanske kan jag bli fotbollsproffs *skratt* annars kan jag tänka mig att bli idrottslärare eller nåt annat som har med sport att göra.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag är som du säkert förstått sjukligt förtjust i fotboll och annan sport.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Susanne

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Mamma jobbar på ett äldreboende för dementa här i stan. Hon har dessutom ansvaret över sin avdelning. Pappa, eller ja egentligen är han inte min riktiga pappa, jobbar som rådgivare på banken. Man kan gå till honom om man behöver hjälp med lån, aktier eller annat ekonomiskt. Min riktiga pappa lever inte.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Både mamma och pappa tycker om att läsa böcker så alla bokhyllor är fulla här. Mamma pluggar dessutom på Komvux på kvällstid. Hon vill byta jobb och jag tror att hon tänkte utbilda sig till apotekare. Pappa hjälper mig med läxorna, mamma har ju fullt upp.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *De tycker det är jättebra. Mamma säger ofta att jag skall göra så mycket av mina studier som möjligt, så att jag inte behöver ta den långa vägen som hon har gjort.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Samhälle*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Jag ser det som en chans att komma någonstans i livet. Dessutom är det ett måste om man vill läsa vidare. Jag har ju tänkt mig att jag skall läsa på universitetet.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Ja alldeles säkert. Vi är ett par stycken som skall läsa Samhälle men det är i och för sig ett ganska vanligt program.*

b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- *Samhälle och Natur*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?

(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Ingen som jag vet på rak arm*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag tror att jag vill jobba med människor eller ekonomi. Jag har trivts bra när jag sommarjobbat hos pappa på banken. Kanske ska jag välja ekonomisk inriktning när vi skall välja i tvåan.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag tror att jag skulle kunna trivas med detta, förhoppningsvis hela livet.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Pojke, Karl

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa jobbar som röntgenläkare på ***** (mycket stort sjukhus) Han har jobbat där ganska länge. Mamma jobbar som bibliotekarie ett par kilometer från byn.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *Mamma är en riktig bokmal, kanske inte så konstigt. Hon brukar även tycka om att pilla med blommor i rabatterna och sånt. Pappa är borta med jobbet ganska mycket eftersom han pendlar till jobbet. När han är ledig är han ibland ute och jagar annars brukar vi försöka använda viss tid till familjetid.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Kanonbra, de vill att jag ska göra så mycket som möjligt av min framtid. Naturvetenskapliga programmet öppnar många vägar. Det är bra att man inte blir så låst i framtiden.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Som sagt Naturvetenskapliga*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *För att bli något i framtiden är det viktigt med en utbildning. Naturvetenskapliga programmet gör att man kan läsa på vilken utbildning som helst efter gymnasiet..*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Jag vet inte, men det är väl inte omöjligt. Självklart har kompisarna och jag pratat lite om vad vi skall välja.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?

- *Samhälle och Natur*

c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val?
(förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Jag har ingen aning*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag tror att jag vill läsa till läkare precis som pappa, dock inte till röntgenläkare. Jag skulle nog kunna tänka mig att jobba inom akutsjukvården.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Det skulle nog kännas bra att rädda liv, dessutom är det ganska bra betalt. Det är ju alltid en bonus.*

Niondeklassares syn på sitt val till gymnasiet

Flicka, Beatrice

1. Berätta om dina föräldrar;
 - a) vad har de för yrken?
 - *Pappa jobbar som fångvårdare på ett fängelse. För det mesta har han hand om de kriminella men ibland har han jobbat som vaktmästare på anstalten. Mamma jobbar som städerska på skolan här i byn.*
 - b) Vad gör de på sin fritid?
 - *De gör väl egentligen ingenting direkt, läser och tittar på TV. Ja också går de ut med hunden.*
 - c) Vad tycker de om ditt val till gymnasiet?
 - *Jag tror att de tycker det är bra, vi har väl egentligen inte diskuterat det så noga. Ibland säger mamma att det är bra att jag gör något av mitt liv så att jag inte behöver ta vilket jobb som helst.*
2. Berätta om hur du tänker angående ditt val till gymnasieskolan;
 - a) Vad tänker du välja för program?
 - *Hantverk med inriktning mot design och mode.*
 - b) Varför vill du gå på gymnasiet?
 - *Om man vill komma ifrån denna hålan och kanske till och med få ett ganska välbetalt yrke så är man tvungen att läsa på gymnasiet. Dessutom måste man läsa på högskolan.*
3. Berätta om din omgivning (kompisar, grannar);
 - a) Påverkar dina kamrater ditt val? Om Ja, på vilket sätt?
 - *Jag tror inte det, vi har pratat om hur vi skall välja men jag tror inte att jag påverkats av dem så särskilt mycket.*
 - b) Vad tänker dina närmsta kompisar välja?
 - *Handel och Administration, Restaurang och Samhälle*
 - c) Finns det någon annan i din omgivning som påverkar ditt val? (förebilder, idrottsstjärnor) Om Ja, på vilket sätt?

- *Jag tror att jag till viss del påverkats av olika inredningsprogram annars hade jag nog inte vetat vad jag skulle läsa till.*

4. Berätta om din framtid;

a) Vilket yrke tänker du dig i framtiden?

- *Jag vill bli inredningsarkitekt. Jag vet att det är ganska svårt så nu måste jag plugga jättemycket.*

b) Varför ser du dig själv arbeta med just detta?

- *Jag gillar färger och former dessutom är det roligt att inreda och att jobba med olika material tycker jag.*